

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, Z. Ú., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**TREST SMRTI – HISTORICKÝ EXKURZ A
AKTUÁLNÍ SITUACE**

Autor práce: Adam Sedloň

Studijní program: Bezpečnostně právní činnost

Forma studia: Kombinovaná

Vedoucí práce: JUDr. Jiří Hruška, Ph.D.

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2023

VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH STUDIÍ, z. ú.
Žižkova tř. 6, 370 01 České Budějovice

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení studenta: Adam Sedloň

Studijní program: Bezpečnostně právní činnost

Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě

Forma studia: Kombinovaná

Místo studia: České Budějovice

Název bakalářské práce: Trest smrti – historický exkurz a aktuální situace

Název bakalářské práce v anglickém jazyce: The Death Penalty – Historical Excursion and Current Situation

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

Vedoucí bakalářské práce (jméno a příjmení, titul):

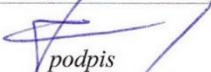
JUDr. Jiří Hruška, Ph.D.

Datum zadání bakalářské práce (měsíc, rok): říjen 2022

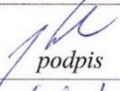
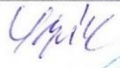
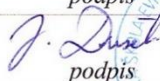
Cíl bakalářské práce:

Cílem bakalářské práce je zmapovat vývoj právní úpravy týkající se ukládání trestu smrti na území ČR až do doby jeho vypuštění z katalogu trestních sankcí.

Dalším cílem práce bude zjištění názorového spektra u vybrané části populace ohledně možnosti připuštění aplikace této trestní sankce v České republice a poměření kladů a záporů, které se s jejím ukládáním pojí.

Student: Adam Sedloň	14.10.2022 datum	 podpis
Vedoucí práce: JUDr. Jiří Hruška, Ph.D.	11.11.2022 datum	 podpis

Schvaluji zadání bakalářské práce:

Vedoucí katedry: doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.	12.12.22 datum	 podpis
Prorektor pro studium a vnitřní záležitosti: doc. PhDr. Miroslav Sapík, Ph.D.	13.12.2022 datum	 podpis
Pověřený rektor: doc. Ing. Jiří Dušek, Ph.D.	9.1.2023 datum	 podpis

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v seznamu použitých zdrojů.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce v elektronické podobě ve veřejně přístupné části infodisku VŠERS, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky vedoucího a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce systémem na odhalování plagiátů.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce JUDr. Jiřímu Hruškovi, Ph.D. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

ABSTRAKT

SEDLOŇ, A. *Trest smrti – historický exkurz a aktuální situace*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2023. 77 s. Vedoucí bakalářské práce: JUDr. Jiří Hruška, Ph.D.

Klíčová slova: trest, trest smrti, druhy trestu smrti, výjimečný trest, historický exkurz, mezinárodní právní úprava, argumenty

Věcná část bakalářské práce (dále jen „práce“) má ambici formou teoreticko-empirického vhledu analyzovat problematiku trestu smrti. Práce je rozdělena do sedmi kapitol. V úvodní části teoretické práce je definováno základní pojmosloví vztahující se k této problematice, představeny vybrané způsoby výkonu trestu smrti a nastíněna charakteristika současné situace ohledně uplatňování hrdelního trestu ve světě. Dále se práce soustředí na zmapování vývoje právní úpravy týkající se ukládání trestu smrti na území České republiky až do doby jeho vypuštění z katalogu trestních sankcí. Čtvrtá kapitola pojednává o důležitých mezinárodních úmluvách zaměřujících se na restrikci absolutního trestu, jejichž signatářem je i Česká republika. Následně bude práce zaměřena na srovnání aspektů ukládání trestu odnětí svobody na doživotí a trestu smrti. Závěrečná kapitola teoretické části práce pojednává o argumentech pro a proti zavedení a uplatňování trestu smrti.

Empirická část práce bude formou vypracování výzkumného dotazníkového šetření zjišťovat názorové spektrum u vybrané části populace ohledně možnosti připuštění aplikace této trestní sankce v České republice.

ABSTRACT

SEDLOŇ, A. *The Death Penalty – Historical Excursion and Current Situation*.
České Budějovice: The College of European and Regional Studies, 2023. 77 pp.
Supervisor: JUDr. Jiří Hruška, Ph.D.

Key words: punishment, death penalty, types of death penalty, exceptional punishment, historical excursus, international legislation, arguments

The factual part of the bachelor thesis (hereinafter referred to as "the thesis") has the ambition to theoretical-empirical insight to analyse the issue of the death penalty. The thesis is divided into seven chapters. In the introductory part of the theoretical part of the thesis the basic terminology related to this issue is defined, selected methods of execution of the death penalty are presented and outlines the characteristics of the current situation regarding the application of the death penalty in the world. Furthermore, the thesis focuses on the mapping of the development of the legal regulation concerning the imposition of the death penalty in the Czech Republic until its removal from the catalogue of criminal sanctions. The fourth chapter deals with important international conventions aimed at restricting absolute punishment, to which the Czech Republic is a signatory. Subsequently, the thesis will focus on the comparison of aspects of the imposition of life imprisonment and the death penalty. The final chapter of the theoretical part of the thesis deals with the arguments for and against the introduction and application of the death penalty.

The empirical part of the thesis will investigate the spectrum of opinions among a selected part of the population regarding the possibility of allowing the application of this criminal sanction in the Czech Republic by means of a research questionnaire survey.

Obsah

Úvod.....	9
1 Cíl a metodika bakalářské práce	11
2 Obecná charakteristika trestu smrti	12
2.1 Pojem trest smrti a stručná historie trestu smrti	12
2.2 Způsoby výkonu trestu smrti	13
2.2.1 Ukřižování.....	13
2.2.2 Ukamenování	13
2.2.3 Pověšení	14
2.2.4 Stětí, gilotina	14
2.2.5 Zastřelení.....	15
2.2.6 Elektrické křeslo.....	15
2.2.7 Plynová komora	16
2.2.8 Smrtící injekce	16
2.3 Aktuální situace trestu smrti ve světě.....	17
2.3.1 Postoje českých občanů k trestu smrti	18
3 Vývoj právní úpravy týkající se ukládání trestu smrti na našem území	21
3.1 Trest smrti v období raně feudálním	21
3.2 Trest smrti v období stavovské monarchie.....	22
3.3 Trest smrti v období absolutismu	23
3.4 Trest smrti v období 1. republiky	24
3.5 Trest smrti v období Protektorátu Čechy a Morava	26
3.6 Trest smrti a retribuční soudnictví.....	27
3.7 Trest smrti v období socialismu	28
4 Mezinárodní souvislosti uplatňování trestu smrti.....	32
4.1 Všeobecná deklarace lidských práv.....	32
4.2 Mezinárodní pakt o občanských a politických právech	32

4.3	Druhý opční protokol k Mezinárodnímu paktu o občanských a politických právech	33
4.4	Evropská úmluva o ochraně lidských práv	34
4.5	Protokol č. 6 a 13 k Evropské úmluvě o ochraně lidských práv	34
5	Srovnání aspektů ukládání trestu odnětí svobody na doživotí a trestu smrti	36
5.1	Trest odnětí svobody na doživotí	36
6	Argumenty pro a proti trestu smrti	39
6.1	Retencionisté a jejich argumenty	39
6.1.1	Odstrašující efekt	40
6.1.2	Argument ochrany společnosti.....	40
6.1.3	Argument odplaty.....	41
6.1.4	Ekonomický argument	41
6.2	Abolicionisté a jejich argumenty	43
6.2.1	Právo na život.....	43
6.2.2	Argument justičního omylu	43
6.2.3	Argument politického zneužití.....	44
7	Dotazníkové šetření	45
7.1	Plán výzkumu, stanovené hypotézy	45
7.2	Soubor respondentů dotazníkového šetření.....	45
7.3	Analýza výsledků dotazníkového šetření	48
7.4	Ověření hypotéz	55
	Závěr	56
	Seznam použitých zdrojů	59
	Seznam zkratk	67
	Seznam tabulek	68
	Seznam grafů	69
	Seznam příloh	69
	Přílohy	70

Úvod

Fenomén trestu smrti provází lidskou společnost od jejích počátků. Jedná se o jednu z nejstarších sankcí, která je zakotvena i v dnešních právních řádech některých států světa. Na počátku lidské společnosti nebylo o takovém druhu trestu příliš pochybností. Až s obecným vývojem společnosti a rozvojem lidských práv se stala problematika trestu smrti agendou vášnivých diskuzí a teprve v nedávné historii jsme začali být svědky formování abolicionistického hnutí, jež usiluje o absolutní zrušení trestu smrti.

Lze říci, že odpůrci absolutního trestu již dosáhli ve svém snažení významných úspěchů, neboť k vypuštění tohoto trestu z katalogu trestních sankcí došlo ve více než dvou třetinách všech států světa. Nicméně i přes tyto dílčí úspěchy je úsilí abolicionistů brojících proti hrdelnímu trestu vzdáleno od požadovaného stavu a stále se jedná o velmi aktuální téma.

Dosud je tímto způsobem ročně usmrceno tisíce lidí oficiálním i neoficiálním způsobem a debaty týkající se tohoto téma také nepolevují, naopak. Válečným konfliktem na Ukrajině došlo k jejich zintenzivnění jak mezi laickou veřejností, tak i v politické sféře, kupříkladu nedávno na možnost jeho obnovení poukázal místopředseda Bezpečnostní rady Ruské federace Dmitrij Medvěděv za sabotážní útoky na území Ruska. V České republice byl trest smrti zrušen před více než 30 lety, avšak stále toto téma neztrácí na své důležitosti v naší společnosti, což potvrzují výsledky pravidelných průzkumů zabývajících se postojem a případným zavedením trestu smrti prováděné Centrem pro výzkum veřejného mínění, nebo i zveřejnění názoru prezidenta České republiky Petra Pavla k této otázce na jeho internetové stránce.

Právě aktuálnost této problematiky byla jedním z hlavních důvodů, proč si autor dané téma zvolil ke zpracování bakalářské práce. Další pohnutkou byl autorův osobní postoj k možnému znovuzavedení trestu smrti.

Práce je rozdělena do sedmi kapitol. V úvodu teoretické části práce je definováno základní pojmosloví vztahující se k této problematice, představeny vybrané způsoby výkonu trestu smrti a nastíněna charakteristika současné situace ohledně uplatňování hrdelního trestu ve světě.

Dále je tato část zaměřena na zmapování vývoje právní úpravy týkající se ukládání trestu smrti na území České republiky až do doby jeho vypuštění z katalogu trestních sankcí. Čtvrtá kapitola pojednává o důležitých mezinárodních úmluvách zaměřujících se na restrikci absolutního trestu. Následně je v práci vzájemně porovnán trest odnětí svobody na doživotí s trestem smrti s důrazem na nejvýraznější odlišnosti. Závěrečná kapitola teoretické části práce pojednává o argumentech pro a proti zavedení a uplatňování trestu smrti.

V praktické části práce jsou prezentovány výstupy kvantitativního výzkumu, který proběhl formou dotazníkového šetření. Vzorek výzkumu sestával z 283 respondentů, kteří byli občany České republiky a dospěli věkové hranice 18 let. Na základě získaných dat byly provedeny statistické analýzy a zodpovězeny dvě autorem stanovené hypotézy.

1 Cíl a metodika bakalářské práce

Bakalářská práce (dále jen „práce“) se zabývá problematikou trestu smrti. Hlavním cílem práce je zmapovat vývoj právní úpravy týkající se ukládání trestu smrti na území České republiky až do doby jeho vypuštění z katalogu trestních sankcí. Následně jsou v práci charakterizovány mezinárodní úmluvy bránící zavedení či obnovení tohoto trestu v praxi, jejichž signatářem je i Česká republika.

Vedlejším cílem práce je za využití empirického kvantitativního výzkumného šetření zjistit názorové spektrum u vybrané části populace ohledně možnosti připuštění aplikace této trestní sankce v České republice a poměření kladů a záporů, které se s jejím ukládáním pojí.

Pro dosažení stanovených cílů byly uplatněny následující vědecké metody zkoumání:

- studium právnické a jiné odborné literatury, právních předpisů a internetových zdrojů,
- základní metodou zpracování práce byla teoretická analýza doplněná o další logické metody,
- interdisciplinární přístup,
- deskriptivní metoda,
- kvantitativní výzkum – dotazníkové šetření,
- statistické metody: absolutní počet a relativní četnost.

2 Obecná charakteristika trestu smrti

V této kapitole je definováno základní pojmosloví vztahující se k problematice trestu smrti, představeny vybrané způsoby výkonu tohoto trestu a nastíněna charakteristika stavu uplatňování hrdelního trestu v různých zemích světa.

2.1 Pojem trest smrti a stručná historie trestu smrti

Aby bylo vůbec možné zabývat se fenoménem trestu smrti, je nezbytné nejdříve definovat, co to vůbec trest je. Trestem z pohledu trestního práva je: „...specifický zákonem stanovený a státem vynutitelný následek spáchaného trestného činu, který ukládají soudy v trestním řízení a který obsahuje negativní hodnocení trestného činu a jeho pachatele a působí mu určitou újmu, jejímž prostřednictvím sleduje splnění účelu trestu a trestního zákona.“¹

Trestem smrti se rozumí státem nařízená poprava odsouzeného za spáchání trestného činu, za který je možno podle právního řádu tento trest uložit.²

První zmínku o trestu smrti v zákoně lze najít již v 18. století v Chamurappiho zákoníku, který kodifikoval 25 hrdelních zločinů. Utopením se například trestal čin bigamie, znásilnění a špatného chování manželky. Loupežník byl pověšen na místě, kde ke krádeži došlo. Přestože byly způsoby výkonu trestu nadměrně tvrdé, zákoník stanovil, že nebylo možné odsoudit zločince bez důkazů. Svědkové tak vypovídali pod přísahou a za falešné obvinění byli potrestáni.³

Mojžíšské zákony definovaly 36 hrdelních trestných činů, například trestný čin vraždy, sexuálního deliktu, modlářství, znesvěcení soboty, nebo čarodějnictví. V Bibli byly uvedeny tři způsoby výkonu trestu: spálení, ukamenování a dekapitace.⁴

V antickém Řecku byl hrdelní trest uložen za úkladnou vraždu a mnoho dalších deliktů. Zrádci byli zabiti, jejich majetek zkonfiskován a jejich domy zničeny.⁵

¹ VICHEREK, R. Účel trestu. In *Epravo.cz* [online]. Praha, 22. 3. 2013 [cit. 2023-02-15]. Dostupné z WWW: <https://www.epravo.cz/top/clanky/ucel-trestu-89770.html>.

² Trest smrti. In *Lidskaprava.cz* [online]. 2014 [cit. 2023-03-16]. Dostupné z WWW: <http://www.lidskaprava.cz/student/trest-smrti>.

³ LYONS, L. *Historie trestu: justiční tresty od dávných dob po současnost*. Praha: Svojtka & Co., 2004. s. 27, 155.

⁴ LYONS, L. *Historie trestu: justiční tresty od dávných dob po současnost*. Praha: Svojtka & Co., 2004. s. 35.

⁵ LYONS, L. *Historie trestu: justiční tresty od dávných dob po současnost*. Praha: Svojtka & Co., 2004. s. 155.

Trestem smrti byl ve starověkém Římě trestán každý, jenž se provinil spácháním zločinu travičství, zrady, křivé přísahy vysokého úředníka a čarodějnictví a popravovalo se zásadně stětím, ukřižováním, upálením, ubitím a předhozením zvěři.⁶

Ve středověku byl hrdelní trest uplatňován za velké množství trestných činů všemi zeměmi Evropy. Po dlouhá staletí byl upálen každý, kdo se provinil zločinem kacířství či čarodějnictví.⁷

2.2 Způsoby výkonu trestu smrti

Historie trestu smrti ukázala mimořádnou lidskou vynalézavost, neboť vznikl nespočet technik, jejichž účelem bylo nejen člověka usmrtit, ale především způsobit mu značné utrpení. Předložit taxativní výčet způsobů výkonu trestu je nemožný, lze je pouze rozdělit do určitých skupin (např. zabití z dálky, usmrcení za použití zvířat a přírodních živlů...).

2.2.1 Ukřižování

Pravděpodobně jedna z neznámějších a nejstarších metod poprav, jež byla hojně využívána řadou starověkých národů (Egyptané, Kartaginci, Římané, Féničané, Židi...), ale také například nacistickým Německem v dobách poslední světové války.⁸

Po nástupu křesťanských císařů došlo k jeho zrušení a byl na celosvětovém ústupu. Přesto je nutné podotknout, že i v dnešní době je tento trest součástí některých trestních zákoníků (Jemen, Súdán).⁹

2.2.2 Ukamenování

Tento trest pochází ještě z předbiblických časů, a přestože se v dnešní době jedná již o poměrně zastaralý způsob výkonu trestu, stále je některými státy hojně využíván k trestání zločinů provinilých z cizoložství, znásilnění, porušení sabatu... Jedná se převážně o národy, jejichž zákonodárství vychází z islámského práva, například Saúdská

⁶ LYONS, L. *Historie trestu: justiční tresty od dávných dob po současnost*. Praha: Svojtka & Co., 2004. s. 155.

⁷ LYONS, L. *Historie trestu: justiční tresty od dávných dob po současnost*. Praha: Svojtka & Co., 2004. s. 155.

⁸ MONESTIER, M. *Historie trestu smrti*. Praha: Rybka Publishers, 1998. s. 55.

⁹ MONESTIER, M. *Historie trestu smrti*. Praha: Rybka Publishers, 1998. s. 60.

Arábie, Súdán, Írán anebo také Afghánistán, na jehož území byl tento trest znovu zaveden po převzetí moci radikálním hnutím Talibán.¹⁰

Popravy vždy probíhaly podle určitých pravidel, jejichž hlavním úkolem bylo, a stále je, znemožnění útěku odsouzeného. Zajímavostí je, že i samotná velikost kamenů, které mohou být pro popravu využity, jsou v Íránu upraveny zákonem: „*Kameny nesmějí být ani příliš velké, aby obžalovaného již jeden nebo dva nezabily, ani příliš malé, jež by ani nebyly hodny označení kamene.*“¹¹

2.2.3 Pověšení

Tato technika usmrcení byla hojně využívána po celou dobu historie lidstva, a ještě dnes je součástí právních řádů mnohých zemí světa (Bangladěš, Botswana, Egypt, Írán, Japonsko, Jižní Súdán, UAE...)¹² Svoji oblibu získala díky své jednoduchosti a možnosti konat hromadné exekuce.¹³

K největšímu rozvoji tohoto trestu došlo v Anglii, neboť při opětovném nástupu monarchie v Británii roku 1660 čítal trestní zákoník 50 trestných činů, za jejichž spáchání mohl být obviněný pověšen. Do roku 1815 se tento počet rozrostl na neuvěřitelných 220. Po právu si tak získal název Krvavý zákoník.¹⁴

2.2.4 Stětí, gilotina

Způsob, u něhož je pravděpodobné, že byl poprvé využit již v době bronzové, kdy se objevil společně se sečnými zbraněmi. V dnešní době je stětí používáno zejména v Saúdské Arábii, Jemenu a Kataru.¹⁵

Gilotina byla vynalezena v dobách Francouzské revoluce roku 1792 doktorem Guillotinem a Louisem. Po dlouhá staletí jí bylo usmrceno desetitisíce lidí, a to až do osudného dne 10. září 1977, kdy byla „Capetova kravata“ použita ve Francii naposledy.

¹⁰ Taliban bring back ‘virtue’ ministry, stoning and amputations for ‘major sins’. In *New York Post* [online]. New York, 13. 9. 2021 [cit. 2023-03-15]. Dostupné z WWW: <https://nypost.com/2021/09/13/taliban-brings-back-virtue-ministry-stoning-and-amputations-for-major-sins/>.

¹¹ MONESTIER, M. *Historie trestu smrti*. Praha: Rybka Publishers, 1998. s. 187.

¹² Death Sentences and Executions 2021. In *Amnesty International* [online]. Londýn, 24. 5. 2022 [cit. 2023-03-10]. Dostupné z WWW: <https://www.amnesty.org/en/documents/act50/5418/2022/en/>.

¹³ BARRING, L. *Trest smrti v dějinách lidstva*. Praha: Naše vojsko, 2008. s. 63.

¹⁴ WEBB, S. *Execution: A History of Capital Punishment in Britain*. Stroud: The History Press, 2011. s. 69-70.

¹⁵ MONESTIER, M. *Historie trestu smrti*. Praha: Rybka Publishers, 1998. s. 235.

S nástrojem se však setkali odsouzení po celé Evropě. Dokonce i na našem území, kdy v období Protektorátu Čechy a Morava byla použita k usmrcení několika stovek vězňů.¹⁶

2.2.5 Zastřelení

S vynalezením zbraní přišla nová technika poprav. V počátcích se k provedení trestu používala arkebuza. Nemotorná, těžká zbraň. Zanedlouho se k popravám začaly používat lehčí pušky. Pakliže je tento způsob poprav zanesen v dnešních právních rádech států, často tento výkon trestu podléhá přísnému ceremoníálu, aby bylo zamezeno jakékoliv improvizaci.¹⁷

V dnešní době se pro své výhody (levná, nenáročná, možnost hromadných exekucí) stále jedná o frekventovaně používanou techniku (např. Bělorusko, Čína, Severní Korea, Jemen).¹⁸

2.2.6 Elektrické křeslo

Průmyslový pokrok 19. století se projevil i ve vývoji usmrcujících metod. Roku 1890 byl na elektrickém křesle, za jehož otce jsou považováni Alfred P. Southwick a Thomas Edison, popraven první vězeň William Kemmler. Přestože byla tato poprava zpackána, stala se postupně nejvyužívanějším způsobem poprav v USA.¹⁹ V některých státech (Alabama, Arkansas, Florida, Kentucky, Mississippi, Oklahoma, Jižní Karolína a Tennessee) je dodnes vedena jako jedna z možností poprav, z nichž si trestanci mohou vybrat.²⁰

Průběh poprav je následující. Viník je připoután k elektrickému křeslu a na jeho hlavu a nohy jsou připevněny elektrody. Následně je automatizovaným elektrickým cyklem vyslán masivní elektrický výboj, který trestance usmrtí.²¹

¹⁶ MONESTIER, M. *Historie trestu smrti*. Praha: Rybka Publishers, 1998. s. 270-275.

¹⁷ MONESTIER, M. *Historie trestu smrti*. Praha: Rybka Publishers, 1998. s. 281-283.

¹⁸ Death Sentences and Executions 2021. In *Amnesty International* [online]. Londýn, 24. 5. 2022 [cit. 2023-03-10]. Dostupné z WWW: <https://www.amnesty.org/en/documents/act50/5418/2022/en/>.

¹⁹ PATERNOSTER, R. *The death penalty: America's experience with capital punishment*. New York: Oxford University Press, 2008. s. 16-19.

²⁰ What methods of execution are still in practiced in the United States? In *The Tennessean* [online]. Nashville, 2022 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z WWW <https://eu.tennessean.com/story/news/crime/2018/10/09/methods-execution-state-electric-chair-firing-squad-hanging-gas-chamber/1576763002/>.

²¹ WOLF, V. R. *Capital Punishment*. Philadelphia: Chelsea House Publishers, 1997. s. 25.

2.2.7 Plynová komora

Plynová komora byla vynalezena roku 1924 D. A. Turnerem, přičemž první impuls pohrávající si s myšlenkou užití otravných plynů k usmrcení vězňů, vzešel z mnohých chemických pokusů prováděných s bojovými plyny již za 1. světové války.²²

Samotná komora je osmiúhelníkového tvaru, do níž se vchází neprodyšnými oválnými dveřmi. Odsouzený je připoután k židli uprostřed místnosti. Pod židli odsouzenice je umístěna mísa, nad kterou je zavěšen kyanid. Popravčí svým impulsem uvolní kyselinu sírovou do mísy a následně do ní spustí připravený kyanid. Dojde tak k chemické reakci, při níž vznikne kyanovodík, jehož vdechnutí způsobí usmrcení viníka.²³

S touto metodou je možné se setkat i dnes, ale jen vzácně (např. Arizona).²⁴ Technika je od konce 2. světové války na ústupu z důvodu zvěrstev, kterých se nacisté dopouštěli na věznicích v koncentračních táborech za pomoci plynových komor.²⁵

2.2.8 Smrtící injekce

Tento způsob výkonu trestu je považován za ten nejmodernější a nejvíce humánní. Dříve byla tato metoda aplikována pouze ve Spojených státech. V současné době je tato technika využívána i v Číně nebo Vietnamu.²⁶

Princip není nikterak složitý: *Odsouzenci se vstříkuje kombinace drog; přestože se složení smrtícího koktejlu mezi jednotlivými státy liší, účelem je vždy vyvolat bezvědomí oběti, potom paralyzovat její svaly a navodit selhání srdce.*²⁷

Ovšem ani tato metoda není zdaleka bezchybná. A. Sarat ve své knize *Gruesome Spectacles* uvádí, že z 1 000 poprav, jež byly provedeny v období mezi roky 1980-2010, více než 7 % z nich bylo zpackaných.²⁸ I přesto, že má tento moderní způsob své nedostatky,

²² MONESTIER, M. *Historie trestu smrti*. Praha: Rybka Publishers, 1998. s. 299.

²³ WOLF, V. R. *Capital Punishment*. Philadelphia: Chelsea House Publishers, 1997. s. 27.

²⁴ Arizona 'refurbishes' its gas chamber to prepare for executions, documents reveal. In *Guardian* [online]. Londýn, 28. 5. 2021 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z WWW: <https://www.theguardian.com/us-news/2021/may/28/arizona-gas-chamber-executions-documents>.

²⁵ MONESTIER, M. *Historie trestu smrti*. Praha: Rybka Publishers, 1998. s. 305-306.

²⁶ Death Sentences and Executions 2021. In *Amnesty International* [online]. Londýn, 24. 5. 2022 [cit. 2023-03-10]. Dostupné z WWW: <https://www.amnesty.org/en/documents/act50/5418/2022/en/>.

²⁷ LYONS, L. *Historie trestu: justiční tresty od dávných dob po současnost*. Praha: Svojtka & Co., 2004. s. 173.

²⁸ SARAT, A. *Gruesome Spectacles: Botched Executions and America's Death Penalty*. Stanford: Stanford Law Books, 2014. s. 120.

může se chlubit největší náklonností napříč všemi skupinami zabývajících se trestem smrti.²⁹

2.3 Aktuální situace trestu smrti ve světě

V současné době lze státy světa ve vztahu k trestu smrti rozdělit do čtyř kategorií:

- trest smrti zrušen pro všechny delikty (108),
- trest smrti není v praxi uplatňován (28),
- trest smrti lze uložit za zločiny spáchané za zvláštních okolností (8),
- trest smrti lze za v zákoně uvedené trestní činy uložit (55).

K roku 2021 byl trest smrti zrušen absolutně a v praxi ve více než dvou třetinách všech států na světě (viz Příloha I), ať už kvůli mezinárodním závazkům, nebo dle vlastního rozhodnutí. Stále se však absolutní trest uplatňuje v 55 zemích světa, a to i v takových, jež jsou založeny na demokratických základech (USA). Ve Spojených státech uplatňuje absolutní trest 24 států, přičemž 3 další státy jej mají zakotvený ve svém právním řádu, nicméně v praxi není uplatňován. Nejvíce je tento trest využíván na asijském (Čína, Írán, Irák, Saúdská Arábie, Sýrie...) a africkém kontinentě (Egypt, Somálsko...). Evropa se přibližuje ke statusu „kontinent se zrušeným trestem smrti“, výjimkou však stále zůstává již zmíněné Bělorusko, kde je zrušení trestu smrti v nedohlednu.³⁰

V roce 2021 byl zaznamenán celosvětový nárůst poprav o 20 % oproti roku 2020 (z nejméně 483 na nejméně 579). U ukládání trestu smrti byl zaevidován téměř dvojnásobný nárůst (z nejméně 1 477 na nejméně 2 052 rozsudků). Tato čísla samozřejmě nezahrnují tisíce poprav vykonaných na území Číny, jelikož informace o hrdelním trestu zde podléhají státnímu tajemství. Nicméně i přesto lze s jistotou říci, že Čína zůstává světovým lídrem v počtu provedených poprav (řády tisíců).³¹

S obdobnými restrikcemi ve vztahu k přístupu k daným informacím se organizace Amnesty International setkává také u dalších států, např. Severní Korea a Vietnam. Často jsou tak statistická data dovozována na základě veřejně dostupných informací z médií.

²⁹ LYONS, L. *Historie trestu: justiční tresty od dávných dob po současnost*. Praha: Svojtka & Co., 2004. s. 173.

³⁰ The Death Penalty Worldwide. In *WCADP: World Coalition Against the Death Penalty* [online]. Montreuil: Francie, 2022 [cit. 2023-03-10] Dostupné z WWW: <https://worldcoalition.org/legal-information/>.

³¹ Death Sentences and Executions 2021. In *Amnesty International* [online]. Londýn, 24. 5. 2022 [cit. 2023-03-10]. Dostupné z WWW: <https://www.amnesty.org/en/documents/act50/5418/2022/en/>.

Největší podíl na zvýšeném počtu poprav měl Írán, který popravil nejméně 314 odsouzenců, což představuje 28% nárůst oproti roku 2021 a nejvyšší zaregistrovaný údaj od roku 2017. Další státem Blízkého východu, jenž zaznamenal až dvojnásobný nárůst poprav, byla Saúdská Arábie.³²

Tabulka 1: Státy s nejvyšším počtem poprav (2021)³³

Čína	Írán	Egypt	Saúdská Arábie	Sýrie	Somálsko	Irák	Jemen	USA
1000+	314+	83+	65	24+	21+	17+	14+	11

Tabulka 2: Nejčastější metody poprav u vybraných států (2021)³⁴

Stětí	Pověšení	Smrtící injekce	Zastřelení
Saúdská Arábie	Bangladéš	Čína	Bělorusko
-	Botswana	USA	Čína
-	Egypt	Vietnam	Severní Korea
-	Írán	-	Somálsko
-	Japonsko	-	Jemen
-	Jižní Súdán	-	-
-	UAE	-	-

2.3.1 Postoje českých občanů k trestu smrti

Přestože byl trest smrti na území České republiky zrušen, Centrum pro výzkum veřejného mínění (CVVM) od roku 1992 pravidelnými průzkumy zjišťuje postoje českých občanů k této problematice (viz Příloha II). Poslední průzkum byl proveden v roce 2019, jenž byl v mnoha ohledech rekordním. Pro zavedení trestu smrti by souhlasila polovina respondentů, což představuje nejmenší podíl od roku 1992. Rekordně vysoký byl také podíl odpůrců hrdelního trestu, který se zastavil na 41 %, zbylých 9 % označilo možnost „nevím“. V celkové historii tohoto průzkumu se zastánci absolutního trestu těšili nejvyšší podpoře v úvodních ročnících, tj. 1992 a 1994, v nichž by se

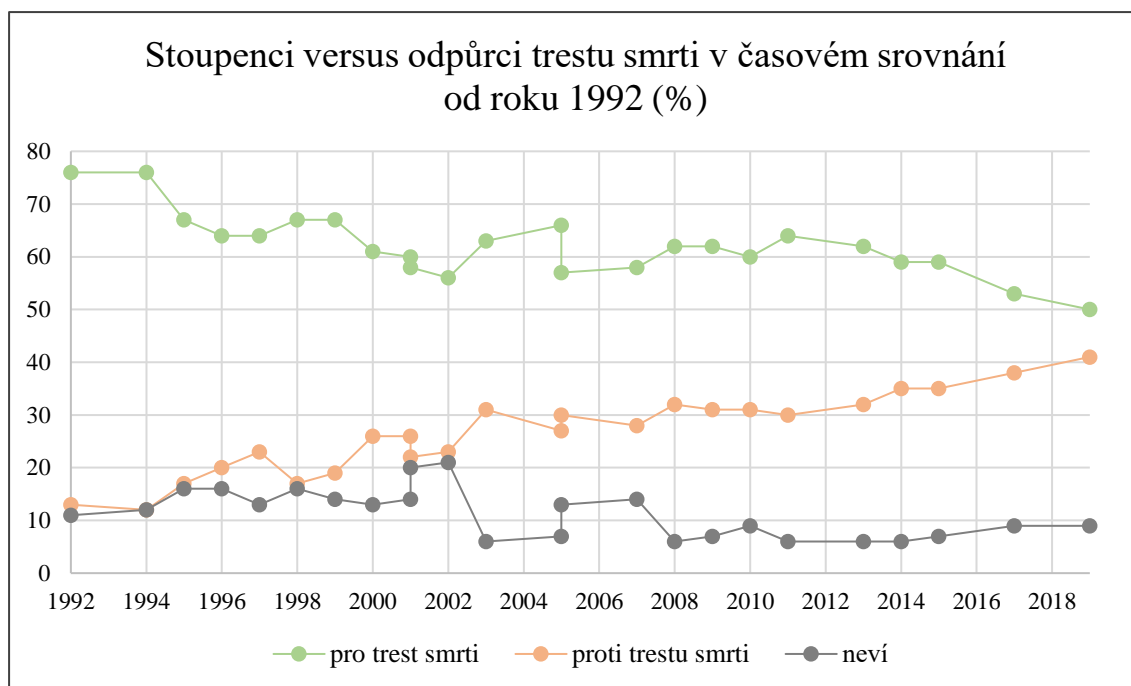
³² Death Sentences and Executions 2021. In *Amnesty International* [online]. Londýn, 24. 5. 2022 [cit. 2023-03-10]. Dostupné z WWW: <https://www.amnesty.org/en/documents/act50/5418/2022/en/>.

³³ Death Sentences and Executions 2021. In *Amnesty International* [online]. Londýn, 24. 5. 2022 [cit. 2023-03-10]. Dostupné z WWW: <https://www.amnesty.org/en/documents/act50/5418/2022/en/>.

³⁴ Death Sentences and Executions 2021. In *Amnesty International* [online]. Londýn, 24. 5. 2022 [cit. 2023-03-10]. Dostupné z WWW: <https://www.amnesty.org/en/documents/act50/5418/2022/en/>.

zavedením absolutního trestu souhlasilo 76 % respondentů. Od této doby má podpora klesající tendenci (viz Graf 1).³⁵

Graf 1: Stoupenci versus odpůrci trestu smrti v časovém srovnání od roku 1992 (%)³⁶

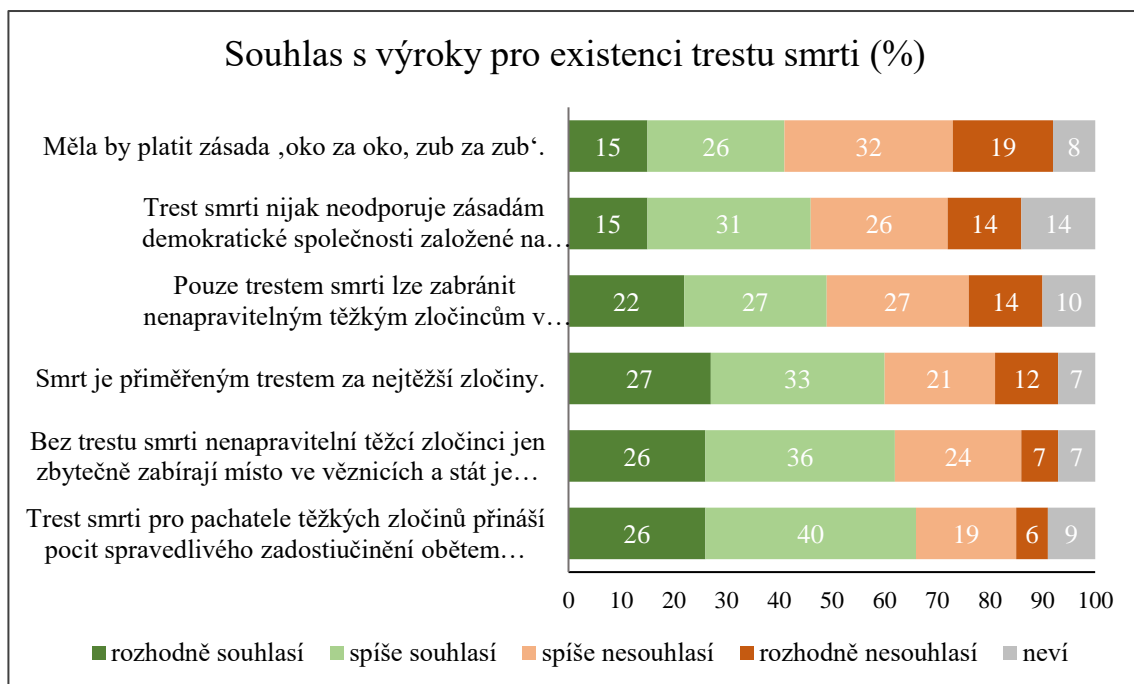
Vedoucím argumentem pro zavedení trestu smrti se stalo poskytnutí pocitu zadostiučinění obětem a pozůstalým, s čímž souhlasilo 66 % respondentů. Pomyslné druhé místo pak obsadil argument zbytečného zabírání míst ve věznicích a zatížení daňových poplatníků, s kterým souhlasilo 62 % dotázaných. Nejsilnějšími důvody opozičního tábora byla obava z justičního omylu – 74 % a obava z možného zneužití trestu smrti – 73 % (viz Graf 2 a 3).³⁷

³⁵ Postoje občanů k trestu smrti – květen 2019. CVVM: Centrum pro výzkum veřejného mínění [online]. CVVM, © 2022 [cit. 2023-03-10]. Dostupné z WWW: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/ostatni/negativni-jev-y-bezpecnost/4960-postoje-obcanu-k-trestu-smrti-kveten-2019>.

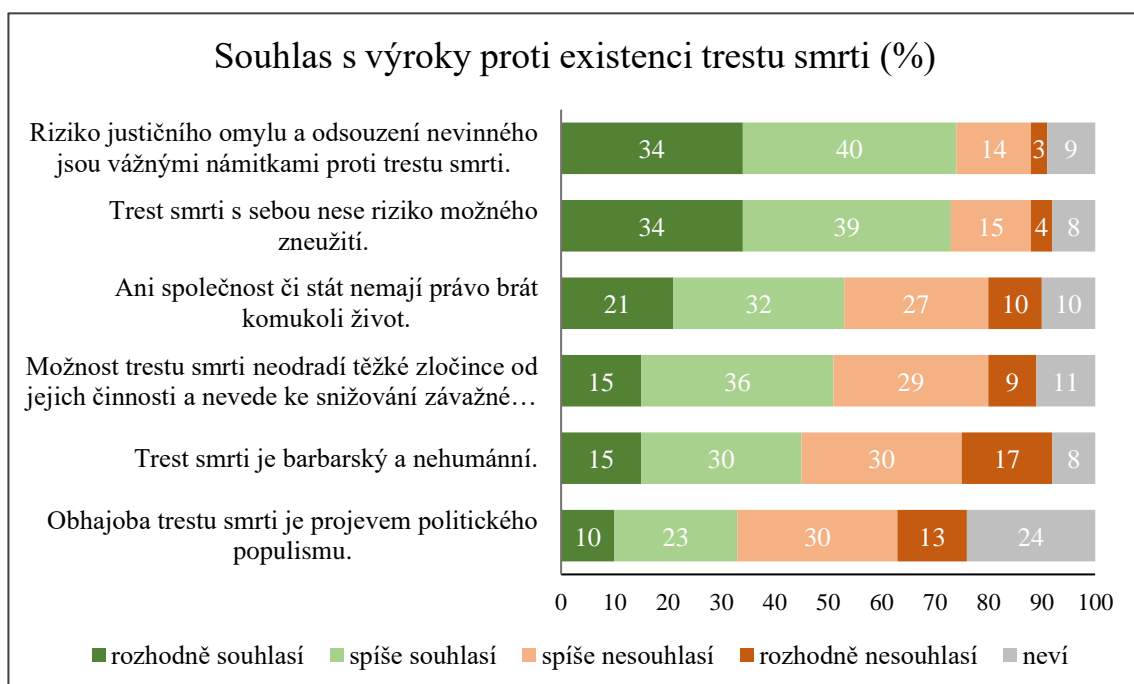
³⁶ Postoje občanů k trestu smrti – květen 2019. CVVM: Centrum pro výzkum veřejného mínění [online]. CVVM, © 2022 [cit. 2023-03-10]. Dostupné z WWW: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/ostatni/negativni-jev-y-bezpecnost/4960-postoje-obcanu-k-trestu-smrti-kveten-2019>.

³⁷ Postoje občanů k trestu smrti – květen 2019. CVVM: Centrum pro výzkum veřejného mínění [online]. CVVM, © 2022 [cit. 2023-03-10]. Dostupné z WWW: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/ostatni/negativni-jev-y-bezpecnost/4960-postoje-obcanu-k-trestu-smrti-kveten-2019>.

Graf 2: Souhlas s výroky pro existenci trestu smrti (%)³⁸

Graf 3: Souhlas s výroky proti existenci trestu smrti (%)³⁹

³⁸ Postoje občanů k trestu smrti – květen 2019. CVVM: Centrum pro výzkum veřejného mínění [online]. CVVM, © 2022 [cit. 2023-03-10]. Dostupné z WWW: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/ostatni/negativni-jevny-bezpecnost/4960-postoje-obcanu-k-trestu-smrti-kveten-2019>.

³⁹ Postoje občanů k trestu smrti – květen 2019. CVVM: Centrum pro výzkum veřejného mínění [online]. CVVM, © 2022 [cit. 2023-03-10]. Dostupné z WWW: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/ostatni/negativni-jevny-bezpecnost/4960-postoje-obcanu-k-trestu-smrti-kveten-2019>.

3 Vývoj právní úpravy týkající se ukládání trestu smrti na našem území

Smyslem této kapitoly je zmapování vývoje právní úpravy týkající se trestu smrti na území České republiky až do doby jeho vypuštění z katalogu trestních sankcí.

3.1 Trest smrti v období raně feudálním

Trestní právo nalézalo ve svých začátcích oporu v obyčejích společnosti předstátní. Ty musely ovšem projít určitou transformací do středověké společnosti, aby mohly být následně ušity na míru státu a šlechtě. V praxi to znamenalo, že výměra trestu pro osobu pachatele byla značně ovlivněna jeho společenským postavením a při hodnocení jednotlivých deliktů bylo rozhodujícím, co bylo objektem útoku. Přežitky, jež zrcadlily předstátní společnost, mohly být zpozorovány i ve výkonech trestu, kde tím nejpoužívanějším byl přežívající trest kamenování a na usmrcení delikventa se podílela celá osada.⁴⁰

Stín předstátních pozůstatků bylo možné nalézt i v soukromém charakteru trestního práva, jehož definujícím institutem byla soukromá msta, jež byla limitována placením náhrady za způsobenou škodu, či vykoupením z krevní msty. Klasickým případem soukromé msty byl právně regulovaný ordál soudního souboje, v němž se utkal vrah a jeho žalobce (nebo jeho nejbližší příbuzný). Právní regule spočívala v uzavření smlouvy, jejímž uzavřením obě strany souhlasily s duelem. Pakliže se oponent na klání nedostavil, vzniklo vyhranému právo jej usmrtit. Do vývoje souboje mohl ještě zasáhnout institut azylu, který umožňoval uprchlému hledat ochranu u vlastní ženy nebo v kapli sv. Václava. Na našem území se ovšem nerozvinul.⁴¹

Trestní právo bylo v této době spíše soukromého charakteru. Snahy tento charakter překonat bylo možné zaznamenat u deliktů, dotýkajících se obecných zájmů. Například delikt kacírství byl stíhán z moci úřední a útok na panovníka byl také od 12. století stíhán. Vražda, pokud byla spáchána před králem či soudem, byla bez vyčkávání trestána hrdelním trestem. Trestní právo tak vstoupilo do předhusitské éry s výčtem deliktů, které byly již považovány za ohrožení zájmů společnosti a jejich postihem se stát snažil upevnit své postavení a autoritu.⁴²

⁴⁰ MALÝ, K. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. Praha: Linde, 2003. s. 143.

⁴¹ MALÝ, K. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. Praha: Linde, 2003. s. 144.

⁴² MALÝ, K. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. Praha: Linde, 2003. s. 143-145.

Trest smrti byl v této době velmi hojně využíván, nejčastěji byl prováděn stětím, oběšením, upálením či zahrabáním. Pokud nebyl viník odsouzen k smrti, byl mnohdy fyzicky trestán, což vedlo k trvalé újmě na zdraví. Ovšem v husitském období došlo k podstatnému omezení trestu smrti a bylo požadováno dokonce jeho úplné zrušení, neúspěšně.⁴³

3.2 Trest smrti v období stavovské monarchie

Pro stavovskou dobu byly charakteristické zemské a městské soudy. Zemské soudy byly vyhrazeny pro šlechtice, městské pro měšťany. Dohodlo se tak roku 1517 na základě svatováclavské smlouvy.⁴⁴

Zemské právo vycházelo z právních obyčejů a z nálezů zemského soudu. Jedním ze známých nálezů je „Daliborův náleží“. Dalibor z Kozojed se provinil poskytnutím ochrany poddaným, kteří se vzbouřili proti svým povinnostem. Dalibor byl odsouzen ke ztrátě hrdla a z nálezů vzešla obsáhlá norma postihující trestem smrti všechny způsoby zastávání se poddaných.⁴⁵ Dále se, mimo jiné, absolutním trestem trestalo sepisování tzv. zrádných cedulí. Jednalo se o cedulae, jež urážely království, pány nebo zemské úředníky. Obviněný z takového deliktu byl odsouzen k hrdelnímu trestu rozčtvrcení.⁴⁶

Městské právo bylo kodifikováno roku 1579 zákoníkem Pavla Kristiána z Koldína. Ten rozdělil tresty na právem stanovené a tresty uložené dle uvážení soudců. Účelem trestu je stále zamýšlený odstrašující účinek se symbolem odplaty. Zvláště u trestu smrti. Pomalu se ale začínají objevovat snahy implementovat i výchovný aspekt; krátkodobé vězení, nucené práce.⁴⁷ Hrdelním trestem se v městském právu, obdobně jako v zemském právu, trestal delikt o zrádných cedulích.⁴⁸ Obecně bylo zákoníkem možné uložit absolutní trest za 53 deliktů, například čarodějnictví, žhárství, bigamie, krádež,

⁴³ FRANCEK, J. *Zločin a trest v českých dějinách*. Praha: Rybka, 1999. s. 32.

⁴⁴ FRANCEK, J. *Zločin a trest v českých dějinách*. Praha: Rybka, 1999. s. 15.

⁴⁵ MALÝ, K. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. Praha: Linde, 2003. s. 146-147.

⁴⁶ JINDROVÁ, J. *Trest smrti v historii českého státu*. Plzeň, 2013. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta právnická. Vedoucí práce: JUDr. Petr Beránek Ph.D. Dostupné z WWW: <https://theses.cz/id/g0zdf7/?lang=en>.

⁴⁷ MALÝ, K. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. Praha: Linde, 2003. s. 148.

⁴⁸ KRISTIÁN Z KOLDÍNA, JIREČEK, P., JIREČEK, J. *Práva městská Království Českého a Markrabství Moravského spolu s krátkou jich summou*. [dr. Ed. Grégr]. 1876. s. 371.

vražda, násilné smilstvo... Výkon trestu byl stále prováděn krutými způsoby, jako bylo upálení zaživa, zahrabání zaživa, nebo lámání kolem.⁴⁹

3.3 Trest smrti v období absolutismu

V začátcích absolutismu se vycházelo ze stavovského práva, tudíž platilo především právo městské, obsažené v Koldínově zákoníku, a trestní právo bylo obsažené v Obnoveném zřízení zemském. Ten trestal konfiskací majetku, trestem smrti a ztrátou cti řadu politicky motivovaných deliktů – urážka panovníka, zákonodárná iniciativa na sněmu bez předběžného svolení panovníka. Trest smrti lidem hrozil nejen za vzpuru proti králi, ale i zamlčení nebo neupozornění na přípravy směřující k tomuto činu.⁵⁰

Roku 1707 vydal Josef I. zákoník *Constitutio criminalis Josephina*, jenž představoval první kodifikaci práva pro Země Koruny české. Jednalo se o normativní akt, který netvořil novou právní úpravu, ani si to nekladal za cíl, spíše se snažil právo unifikovat. Na základě tohoto zákoníku se trestem smrti trestaly především delikty proti Bohu, dále delikt žhářství, čarodějnictví, vraždy, kacířství...⁵¹

Následně byl roku 1768 vydán *Constitutio criminalis Theresiana*, jenž převzal prakticky všechny nedostatky feudálního pojetí trestního práva. Ignoroval požadavek brát zřetel na úměrnost mezi mírou provinění a uloženým trestem. Hlavním účelem trestu se znovu stala odplata s vedlejším účinkem odstrašení, jenž byl umocňován přítomností krutých feudálních trestů známých z minulosti.⁵² Trest smrti byl zákoníkem rozdělen do dvou skupin na levné (stětí, oběšení) a tvrdé (lámání kolem, upálení, čtvrcení) a stále uplatňován za velké množství deliktů, přičemž za ty nejhorší se stále považovaly delikty proti Bohu.⁵³

O významný milník vývoje trestního práva se zasloužil panovník Josef II., když roku 1787 uvedl *Všeobecný zákoník o zločinech a trestech* na ně, jenž byl inspirován dílem Caesara Becarii *O zločinech a trestech*. Tento moderní normativní akt s sebou

⁴⁹ JINDROVÁ, J. *Trest smrti v historii českého státu*. Plzeň, 2013. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta právnická. Vedoucí práce: JUDr. Petr Beránek Ph.D. Dostupné z WWW: <https://theses.cz/id/g0zdf7/?lang=en>.

⁵⁰ MALÝ, K. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. Praha: Linde, 2003. s. 196-197.

⁵¹ JINDROVÁ, J. *Trest smrti v historii českého státu*. Plzeň, 2013. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta právnická. Vedoucí práce: JUDr. Petr Beránek Ph.D. Dostupné z WWW: <https://theses.cz/id/g0zdf7/?lang=en>.

⁵² MALÝ, K. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. Praha: Linde, 2003. s. 197-198.

⁵³ TEREZIE, M., TRATTNER, J. *Constitutio criminalis Theresiana [maj.], aneb, Říšské Cýsařske w Vhřjch a Czechách ec. ec. Kráľowské Aposstolské Milosti Marye Terezye Arcý-Kněžny Rakauské, ec. ec. Hrdelny Práwnj Ržad*. Vídeň, 1769. s. 8.

přinesl řadu změn pozitivního charakteru. Trest smrti byl v řádném řízení zrušen a ponechán pouze pro případy výjimečného stavu. Začala se zohledňovat zásada úměrnosti, jež byla ignorována. Zákoník vyloučil trestání dle uvážení soudců a vzhledem k existenci úplného výčtu deliktů se poprvé začaly aplikovat zásady nullum crimen sine lege a nulla poena sine lege, tj. jednání bylo trestné, bylo-li tak explicitně označené zákonem a nebylo možné uložit jiný trest než ten, který byl zákonem stanovený.⁵⁴

Zrušení trestu smrti nemělo dlouhého trvání. Už dne 2. ledna roku 1795 byl po smrti Josefa II. dekretem znovuzaveden pro vlastizradu a následně roku 1803 Zákoníkem o zločinech těžkých policejních přestupcích rozšířen o další zločiny. Zákoníkem se však upustilo od brutálních výkonů hrdelního trestu a vykonával se výlučně oběšením. Odsouzení k trestu smrti mělo za následek také ztrátu občanských práv, akademických titulů, vojenských hodností a právní způsobilosti.⁵⁵

3.4 Trest smrti v období 1. republiky

Hrdelní trest byl součástí právního řádu po celou dobu první republiky, jež vznikla 28. 10. 1918 a trvala do roku 1938. Po vzniku republiky museli zákonodárci urychleně stanovit, které právo bude na území platné, jelikož doposud platilo právo vydané za Rakouska-Uherska. Tento problém byl vyřešen vydáním normativního aktu č. 11/1918 Sb., jenž udává (§ 2): „*Veškeré dosavadní zemské a říšské zákony zůstávají prozatím v platnosti.*”⁵⁶ I nadále tak zůstal v platnost zákon č. 117/1852 Ř. z. o zločinech, přečinech a přestupcích, a tím byl trest smrti recipován do právního řádu Československa. Trestní zákon umožňoval soudům ukládat trest smrti za řadu zločinů, např. vraždu. Obligatorní výkon trestu smrti oběšením byl stanoven v § 13 z. 117/1852 Ř.z.⁵⁷

Roku 1934 byl vydán zákon č. 91, jenž zásadním způsobem ovlivnil ukládání trestu smrti a doživotních trestů. Pakliže byly zjištěny polehčující okolnosti tak závažného rázu, že by se trest smrti jevil jako nepřiměřeně přísný, uložil se namísto trestu smrti trest

⁵⁴ MALÝ, K. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. Praha: Linde, 2003. s. 198-199.

⁵⁵ MALÝ, K. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. Praha: Linde, 2003. s. 200.

⁵⁶ VLČEK, E. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. Brno: Masarykova univerzita, 1993. s. 36.

⁵⁷ Zákon č. 117/1852 Ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích, ve znění předpisů jej měnících a doplňujících ke dni 1. 1. 1927. In: *Beck-online (právní informační systém)*. © 2017, Nakladatelství C. H. Beck [cit. 2023-03-15]. Dostupné také z WWW: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mjyguzf6mjrg4wta#>.

těžkého žaláře doživotního nebo dočasného od 15 do 30 let.⁵⁸ Dále byl výkon trestu podmíněn tím, že nesměl být vykonán, dokud prezident republiky nerozhodl o neudělení milosti. Nutno podotknout, že za dob první republiky byla tato pravomoc hojně využívána. Celkově bylo za období 1919-1938 popraveno 21 mužů. Žena nebyla popravena ani jedna, jelikož jim vždy byla udělena milost. V konečném součtu bylo osobám uděleno 422 milostí.⁵⁹

Tabulka 3: Počet udělených milostí a vykonaných poprav za období 1919-1938.⁶⁰

Rok	Udělených milostí	Vykonané poprav
1919	16	-
1920	22	-
1921	30	-
1922	38	-
1923	40	2
1924	35	-
1925	18	-
1926	25	-
1927	24	3
1928	28	-
1929	19	1
1930	17	2
1931	33	-
1932	30	-
1933	37	2
1934	2	-
1935	3	1
1936	1	1
1937	2	3
1938	2	6

Z tabulky je zřejmé, že se první hlava státu k využívání svých práv přikláněla velmi často. A nebylo to bez důvodu. Tomáš Garrigue Masaryk byl známý svým

⁵⁸ ČESKO. § 1 odst. 1 zákona č. 91/1934 Sb., o ukládání trestu smrti a o doživotních trestech. In *Systém ASPI* [online]. Praha: Wolters Kluwer [cit. 2023-02-03]. Dostupné také z WWW: <https://www.aspi.cz/products/lawText/1/5938/1/2>.

⁵⁹ PLACHÝ, J. PEJČOCH, I. *Masarykovy oprátky: problematika trestu smrti v období první a druhé Československé republiky 1918-1939*. Cheb: Svět křídel, 2012. s. 10.

⁶⁰ PLACHÝ, J. PEJČOCH, I. *Masarykovy oprátky: problematika trestu smrti v období první a druhé Československé republiky 1918-1939*. Cheb: Svět křídel, 2012. s. 10.

negativním postojem k němu, zároveň byl ale jakožto hlava státu nucen hledat kompromis.⁶¹

3.5 Trest smrti v období Protektorátu Čechy a Morava

Režim, jenž přišel s nacistickým Německem, na našem území zcela zlikvidoval demokratické zásady a zákonnost Československa a ostře kontrastoval s minulými zvyklostmi. Humanistické tendence v přístupu k trestu smrti byly ihned znegovány. Hrdelní trest byl opět regulérně používán.⁶²

Německé trestní právo bylo hlavním nástrojem k vykonávání zavražďovací politiky státu a jeho aplikací se soudní řízení vrátilo do dob středověku. Na elementární zásadu nullum crimen, nulle poena sine lege se nebral zřetel. Rovnost před soudem přestala existovat, neboť bylo právo aplikováno podle politické a rasové příslušnosti. Formulace trestněprávních norem byla velmi široká, což umožňovalo svévolný výklad zákona a používání zásady analogie legis, čímž mohli soudci trestat i taková jednání, která nebyla zákonem vůbec označena. Trest smrti tak bylo možné ukládat za množství trestných činů a nebylo zapotřebí stanovit jejich úplný katalog. Některé z nich by v dnešní době působily triviálně, jednalo se například o trestný čin: „*Kdo rozšiřuje zprávy zahraničních vysílačů, bude potrestán kázníci a ve zvláštních případech smrtí.*“ (viz Příloha III).⁶³

Trest smrti byl zprvu vykonáván na celém území, ale z důvodu přibývání počtu odsouzců a s ním narůstajících logistických výdajů a problémů, se nacisté rozhodli vybudovat sekyrárnu na Pankráci a centralizovat výkon trestu tam. Tamní gilotina byla poprvé použita dne 5. dubna 1943. Od té doby Alois Weiss (německý kat) každodenně podle přísného řádu popravil 4-6 vlastenců, přičemž 4. srpna vykonal nejvíce poprav, když bylo usmrceno 29 osob. Posledních 5 osob bylo popraveno 26. dubna 1945 a konečný počet všech popravených osob tak dosáhl 1 079. Jednalo se pouze o počet vykonaných trestů smrti za použití gilotiny.⁶⁴

⁶¹ ČAPEK, K. *Hovory s T. G. Masarykem*. Praha: Městská knihovna v Praze, 2018. s. 161-162.

⁶² VLČEK, E. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. Brno: Masarykova univerzita, 1993. s. 40.

⁶³ Trest smrti za poslech zahraničního rozhlasu. In *Fronta.cz* [online]. 31. 3. 2010 [cit. 2023-03-19]. Dostupné z WWW: <https://www.fronta.cz/dotaz/trest-smrti-za-poslech-ciziho-rozhlasu>.

⁶⁴ LIŠKA, O. *Tresty smrti vykonané v Československu v letech 1918-1989*. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu SKPV PČR, 2006. s. 17-18.

3.6 Trest smrti a retribuční soudnictví

Po ukončení války bylo jedním z prvořadých úkolů většiny států Evropy vypořádat se se zrádci, politickými zločinci a kolaboranty. Tendence připravující půdu pro vykonání spravedlnosti lze vyzorovat již v průběhu války, kdy byla přijata za účasti devíti spojeneckých států, jejichž vlády sídlily v Londýně, tzv. Svatojakubská deklarace požadující potrestání všech zločinců z řad nacistů.⁶⁵

V otázce retribučních soudů se naše země opět setkala s právním dualismem, neboť retribuce na Slovensku vycházela z nařízení č. 33/1945 Zb. nar. SNR., kdežto právní základy v české zemi byly postaveny na dekretch prezidenta Beneše z roku 1945 č. 16. Sb. o potrestání nacistických zločinců a jejich pomahačů a o mimořádných lidových soudech, který byl doprovázen dekretem č. 17 Sb. o Národním soudu. A na rozdíl od slovenské úpravy, jež vytvořila nové skutkové podstaty trestných činů, se u nás trestalo dle zákonů č. 50/1923 Sb. na ochranu republiky a č. 117/1852 ř. z. trestního zákoníku. Stejně však jako na území Slovenska měly i dekryty prezidenta retroaktivní, zpětnou působnost, vztahující se na všechny trestné činy spáchané od 21. května 1938.⁶⁶

Z pohledu ukládání trestu smrti byla slovenská úprava výslovně radikálnější. Hrdelní trest byl bez výjimek uložen všem okupantům, zrádcům a za celou řadu dalších trestných činů, kdežto retribuční dekret platící v českých zemích nestanovoval trest smrti jako výlučný, ale vždy s možností alternativy.⁶⁷

První mimořádné lidové soudy (MLS) byly v českých zemích zřízeny roku 1945 v budovách krajských soudů a své poslání vykonávaly v pětičlenných senátech složených z předsedy (vojenský nebo občanský soudce) a ze čtyř soudců z lidu. Líčení proti obžalovanému bylo vždy veřejné a ústní, přičemž nesmělo trvat více než 3 dny, jinak byla věc předána řádnému soudu. Viník měl právo zvolit si svého obhájce nebo podat žádost k soudu o jeho přidělení. Pakliže tak neučinil, byl mu obhájce zřízen z moci úřední (ex officio). Rozsudek se vyhlášoval veřejně a nebylo možné bránit se opravnými prostředky. Trest smrti byl vykonán zpravidla do 2 hodin po vynesení rozsudku. Pokud

⁶⁵ BORÁK, M. *Spravedlnost podle dekretu: Retribuční soudnictví v ČSR a Mimořádný lidový soud v Ostravě (1945-1948)*. Ostrava: Tilia, 1998. s. 17.

⁶⁶ VLČEK, E. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. Brno: Masarykova univerzita, 1993. s. 42-44.

⁶⁷ VLČEK, E. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. Brno: Masarykova univerzita, 1993. s. 42-45.

se konalo řízení bez přítomnosti obžalovaného, měl být vykonán do 24 hodin po jeho dopadení.⁶⁸

Lhůty stanovené pro lidové soudy se ukázaly jako nepostačující a postupně docházelo k jejich úpravám a prodloužením. V lednu 1946 byla navržena novelizace dekretu č. 16, jež umožňovala pokračovat v procesu i po stanovené třídní lhůtě. Zároveň byla prodloužena roční působnost lidových soudů do 8. ledna 1947. Ještě před uplynutím prodloužené doby se však MLS staly terčem kritiků, a proto vláda přišla s dalšími změnami. Jádrem těchto změn bylo opětovné prodloužení působnosti lidových soudů, a sice do 4. května 1947, zavedení pokut vůči přísedícím, jež se nedostavili k líčení a připuštění mimořádného opravného prostředku vůči všem rozsudkům MLS.⁶⁹

Veřejným žalobcům bylo v době platnosti retribučních soudů posláno celkem 132 549 trestních oznámení. Z důvodu nedostatku důkazů, ukončení odsunu Němců a repatriace jiných státních příslušníků bylo ve 55 413 případech upuštěno od stíhání. Vzhledem k neznámému pobytu viníka bylo trestní řízení přerušeno v 31 793 případech. Ze 37 982 případů, jež byly vyřízeny lidovými soudy, celkem 21 342 bylo odsouzeno, z toho 19 888 osob k trestům na svobodě, dalších 741 bylo odsouzeno na doživotí a 713 osob bylo popraveno.⁷⁰

3.7 Trest smrti v období socialismu

Po únorovém převratu roku 1948 upadlo Československo do jedenačtyřicet let trvající totality. Tento režim byl zodpovědný za 240 soudně nařízených poprav, usmrcení 8 000 lidí v táborech, zastřelení na hranicích nebo fyzické týrání při výsleších a poslání více než 200 000 lidí na dlouhá léta do vězení.⁷¹

Ještě před vydáním trestního zákona č. 86 z roku 1950, byl roku 1948 vydán zákon č. 231, jenž nahradil v té době platný zákon č. 50/1923 Sb. Zákonem č. 231 bylo možné uložit trest smrti i za politické trestné činy, za které bylo v období mezi rokem 1948 a 1950 popraveno 99 osob.⁷²

⁶⁸ LIŠKA, O. *Tresty smrti vykonané v Československu v letech 1918-1989*. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu SKPV PČR, 2006. s. 20.

⁶⁹ VLČEK, E. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. Brno: Masarykova univerzita, 1993. s. 44.

⁷⁰ BORÁK, M. *Spravedlnost podle dekretu: Retribuční soudnictví v ČSR a Mimořádný lidový soud v Ostravě (1945-1948)*. Ostrava: Tilia, 1998. s. 67.

⁷¹ BRET, J. *22 oprátek*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky – AVIS, 1999. s. 7.

⁷² FICO, R. *Trest smrti*. Bratislava: Kódexpress s.r.o, 1998. s. 45-46.

Trestní zákon č. 86/1950 Sb., jenž měl sloužit k ochraně lidově demokratické republiky, její socialistické výstavby a zájmů pracujících lidí, zařadil trest smrti do hlavních trestů spolu s odnětím svobody a nápravnými opatřeními. Přestože se jednalo o nový zákoník, měl svými rysy blíže k období okupace než k období 1. republiky. Trest smrti bylo totiž možné soudem uložit za mnohem širší výčet trestních činů, než tomu bylo doposud. Celkem jich bylo 25, přičemž u mnohých byl trest smrti uveden jako výlučný trest.⁷³ Trestní zákon stanovuje dva možné způsoby výkonu trestu smrti – oběšením, nebo v době zvýšeného ohrožení vlasti zastřelením. Dále je zákonem vyloučena možnost uložení trestu smrti těhotné ženě.⁷⁴

Ačkoli se může jevit, že byl trest smrti v dostatečné míře zákonem upraven, charakteristickým jevem tehdejší doby byly vykonstruované politické procesy, v nichž docházelo ke zneužívání trestu smrti k likvidaci nepohodlných osob. Mezi nejznámější oběti takto předpřipravených procesů patří JUDr. Milada Horáková, Rudolf Slánský a generál Heliodor Píka.⁷⁵

Hrdelní trest byl v první polovině padesátých let vykonáván na veřejném prostranství v krajských věznicích, kde byla každá z nich vybavena šibenicí zavěšenou na kladce. Roku 1954 se od vykonávání trestů smrti v těchto věznicích upustilo a začal se trest uskutečňovat v pražské věznici na Pankráci s pozměněnou šibenicí, která již nezpůsobovala takové utrpení.⁷⁶

K novelizaci trestního zákona č. 86/1950 Sb. došlo roku 1956. Zákon č. 63/1956 Sb. zrušil některé skutkové podstaty trestných činů, za které mohl být dříve uložen absolutní trest (např. ublížení ústavnímu činiteli na zdraví, ohrožení zásobování). V rámci sankcí byla novelou zavedena individualizace trestu a odstraněna nadměrná tvrdost sankce. Trest na doživotí byl nahrazen trestem odnětí svobody na

⁷³ LIŠKA, O. *Tresty smrti vykonané v Československu v letech 1918-1989*. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu SKPV PČR, 2006. s. 23.

⁷⁴ ČESKO. § 29 zákona č. 86/1950 Sb., trestní zákon – znění od 30. 12. 1957. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2023 [cit. 2023-02-05]. Dostupné také z WWW: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1950-86#p29>.

⁷⁵ LIŠKA, O. *Tresty smrti vykonané v Československu v letech 1918-1989*. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu SKPV PČR, 2006. s. 22.

⁷⁶ LIŠKA, O. *Tresty smrti vykonané v Československu v letech 1918-1989*. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu SKPV PČR, 2006. s. 23-26.

25 let. V případech, kde trestní zákon dříve výlučně stanovoval uložení trestu smrti, byl zákonem vedle něj stanoven i alternativní trest v podobě odnětí svobody na 25 let.⁷⁷

Novelizace trestního zákoníku s sebou přinesla i změny v soudním řízení. Zákonem č. 64/1956 Sb. byla nově uložena povinnost přezkoumat každé rozhodnutí, jimž byl uložen trest smrti a dokud Ministerstvo spravedlnosti nepodalo soudu informaci o potvrzení rozsudku, nemohl být trest smrti vykonán. Pokud výkonu trestu nic nepřekáželo, soudce bezprostředně informoval odsouzeného o skutečnosti, že bude trest vykonán. Dále vymezoval, kdo bude při výkonu trestu přítomen (soudce, prokurátor, náčelník vězeňského ústavu a lékař).⁷⁸

K další reformě trestního zákoníku došlo zákonem č. 140/1961 Sb. V něm byl trest smrti označen jako výjimečný trest, jenž bylo možné uložit pouze za trestný čin, u něhož to zákon ve zvláštní části dovoloval. Celkem se jednalo o 33 trestných činů. Opět především za trestné činy proti republice (např. teror, záškodnictví) a za vraždu. Dále za podmínky, že stupeň nebezpečnosti takového trestného činu byl pro společnost mimořádně vysoký. Zároveň uložení trestu vyžadovala účinná ochrana společnosti nebo nebyla naděje, že by bylo možné na pachatele působit výchovně. Ani u jednoho trestného činu nefiguroval absolutní trest jako jediný trest, vždy byla uvedena alternativa trestu odnětí svobody.⁷⁹

Poslední novelizací trestního zákona před vypuštěním trestu smrti z právního řádu země byl zákon č. 45/1973 Sb., jenž umožňoval uložení trestu odnětí svobody od 15 do 25 let místo trestu smrti, byl-li takový trest soudem posouzen jako dostatečný. Právní předpis, kterým byl hrdelní trest na našem území zrušen, byl zákon č. 175/1990 Sb. Za výjimečný trest se od té doby považoval: trest odnětí svobody na doživotí a odnětí svobody na 15 až 25 let.⁸⁰

⁷⁷ ČESKO. Čl. 1, Čl. 2 zákona č. 63/1956 Sb., zákon, kterým se mění a doplňuje trestní zákon č. 86/1950 Sb. - znění od 1. 1. 1957. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2023 [cit. 2023-02-05]. Dostupné také z WWW: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1956-63#c11>.

⁷⁸ ČESKO. § 336 zákona č. 64/1956 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) - znění od 1. 1. 1957. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2023 [cit. 10. 2. 2023]. Dostupné také z WWW: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1956-64#p336>.

⁷⁹ ČESKO. § 29 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon - znění od 8. 12. 1961. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2023 [cit. 15. 3. 2023]. Dostupné také z WWW: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-140#p29>.

⁸⁰ LIŠKA, O. *Tresty smrti vykonané v Československu v letech 1918-1989*. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu SKPV PČR, 2006. s. 25-26.

Poslední popravenou osobou v Čechách se dne 2. února 1989 stal čtyřiatřicetiletý Vladimír Lulek, jenž byl k hrdelnímu trestu odsouzen za pětinasobnou vraždu a pokus o vraždu.⁸¹

Vynětí trestu smrti bylo umocněno přijetím ústavního zákona, jenž zakotvil Listinu základních práv a svobod do právního řádu. Ta jej v šestém článku zakazuje: *Trest smrti se nepřipouští.*⁸²

⁸¹ CHMEL, L. *Nejslavnější popravy*. Praha: Nakladatelství Petrklíč s.r.o., 2017. s. 170.

⁸² DAVID, R. *Ústava České republiky: Listina základních práv a svobod: úplné znění doplněné poznámkami, úvodem do problematiky a výběrem ze soudních případů*. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 1997. s. 192.

4 Mezinárodní souvislosti uplatňování trestu smrti

V této kapitole je kladen důraz na charakterizaci mezinárodních úmluv týkajících se problematiky trestu smrti na evropské a mezinárodní úrovni, jejichž signatářem je i Česká republika.

4.1 Všeobecná deklarace lidských práv

Dne 10. 12. 1948 byl Valným shromážděním OSN přijat jeden z nejznámějších lidskoprávních dokumentů na světě – Všeobecná deklarace lidských práv (VDLP). Ze široka pojatá pravidla deklarace se o trestu smrti specificky nezmiňovala, posloužila ale jako základ dalšího vývoje této problematiky v mezinárodní sféře.⁸³ Bezesporu nejdůležitějšími články týkající se problematiky této práce jsou:

Článek 3: Každý má právo na život, svobodu a osobní bezpečnost.

Článek 5: Nikdo nesmí být mučen nebo podrobován krutému, nelidskému ponižujícímu zacházení nebo trestu.⁸⁴

Přestože je tento dokument právně nezávazný, je nezpochybnitelné, že inicioval další vývoj mezinárodních smluv zaměřujících se na lidská práva, která již závazná jsou a mnohé státy inspiroval k implementaci základních práv do svých ústav, včetně naší Listiny základních práv a svobod.

4.2 Mezinárodní pakt o občanských a politických právech

Mezinárodní pakt o občanských a politických právech (MPOPP) je závazná mezinárodní listina, která se již explicitně zabývá problematikou trestu smrti, byla přijata v prosinci roku 1966 na Valném shromáždění OSN (v platnost vstoupila roku 1976), přičemž pro problematiku trestu smrti je stěžejní Článek 6.⁸⁵

Stanovuje právo na život každé lidské bytosti, je chráněno zákonem a zdůrazňuje nemožnost nikoho svévolně takového práva zbavit.⁸⁶ Vymezuje možnost uplatňovat trest smrti jen ve státech, které ho nezrušily, a to pouze za ty nejtěžší zločiny dle zákonů, jež

⁸³ BESTOVÁ, C. C. *Trest smrti v německo-českém porovnání*. Brno: Doplněk, 1996. s. 56.

⁸⁴ TÝČ, V. *Česká republika a současný svět (sborník dokumentů)*. Praha: Linde, 1998. s. 60.

⁸⁵ BESTOVÁ, C. C. *Trest smrti v německo-českém porovnání*. Brno: Doplněk, 1996. s. 57.

⁸⁶ ČESKO. Část 3 Čl. 6 Odst. 1 vyhlášky č. 120/1976 Sb., ministra zahraničních věcí o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech – znění od 3. 1. 1976. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2023 [cit. 2023-02-10]. Dostupné také z WWW: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1976-120#f2758401>.

neodporují ustanovením této úmluvy.⁸⁷ Garantuje právo odsouzenému na smrt požádat o milost či zmírnění trestu, čemuž lze ve všech případech vyhovět, zakazuje uložení hrdelního trestu osobám mladším osmnácti let a zároveň upozorňuje na nemožnost vykonat trest smrti na těhotné ženě.⁸⁸

Do roku 2022 přistoupilo k tomuto paktu 173 států, přičemž 6 dalších smlouvu podepsalo, ale již neratifikovalo (např. Čína).

4.3 Druhý opční protokol k Mezinárodnímu paktu o občanských a politických právech

Tendence OSN zrušit trest smrti je možné datovat již od roku 1971. Nicméně geopolitické diskuze ohledně tohoto palčivého problému bývají mnohdy vyostřené, a proto není snadné nalézt k tomuto zrušení společnou cestu. OSN se chce tímto směrem uchylovat i nadále, ačkoli trest smrti prostřednictvím Paktu zatím jen omezuje.

To se mění Druhým opčním protokolem k MPOPP, vyhlášeným 15. 12. 1989, jehož hlavní cílem je úplné zrušení trestu smrti. Přistoupit k tomuto protokolu je umožněno všem státům Úmluvy. Na území České republiky vstoupil v platnost dne 15. 9. 2004 a byl publikován pod Sdělením Ministerstva zahraničních věcí o Druhém opčním protokolu k Mezinárodnímu paktu o občanských a politických právech týkajícím se zrušení trestu smrti (č. 100/2004 Sb.). Podle čl. 1 Protokolu:

- 1. Žádná osoba podléhající jurisdikci smluvního státu tohoto Protokolu nesmí být popravena.*
- 2. Každý smluvní stát přijme nezbytná opatření ke zrušení trestu smrti v rámci své jurisdikce.⁸⁹*

Dle článku 2 nejsou výhrady k tomuto protokolu přípustné, s výjimkou učiněné při ratifikaci nebo přístupu, jenž umožňuje ukládání trestu smrti v době války za závažný trestný čin vojenské povahy. Stát, jenž využije této výhrady, obligatorně vyrozumí

⁸⁷ BESTOVÁ, C. C. *Trest smrti v německo-českém porovnání*. Brno: Doplněk, 1996. s. 57.

⁸⁸ ČESKO. Část 3 Čl. 6 Odst. 4, 5 vyhlášky č. 120/1976 Sb., ministra zahraničních věcí o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech – znění od 3. 1. 1976. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2023 [cit. 2023-02-10]. Dostupné také z WWW: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1976-120#cast3>.

⁸⁹ ČESKO. Čl. 1 Odst. 1, 2 sdělení č. 100/2004 Sb. m. s., Ministerstva zahraničních věcí o Druhém opčním protokolu k Mezinárodnímu paktu o občanských a politických právech týkajících se zrušení trestu smrti – znění od 11. 7. 1991. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2023 [cit. 2023-02-11]. Dostupné také z WWW: <https://www.zakonyprolidi.cz/ms/2004-100#f5407746>.

generálního tajemníka OSN o ustanoveních v právním řádu, které jsou použitelné v době války a zároveň vyrozumí tajemníka o jakémkoliv zahájení, či ukončení válečného stavu na území daného státu.⁹⁰

4.4 Evropská úmluva o ochraně lidských práv

Vývoj lidských práv a úsilí o univerzální zrušení trestu smrti probíhaly paralelně ke snahám OSN i na evropské scéně. Stěžejním dokumentem je zejména Evropská úmluva o ochraně lidských práv (EÚLP), jež byla Radou Evropy přijata roku 1950.⁹¹ V České republice byla tato Úmluva publikována pod Sdělením č. 209/1992 Sb.

EÚLP upravuje trest smrti a právo na život ve své hlavě 1, článkem 2: „*Právo každého na život je chráněno zákonem. Nikdo nesmí být úmyslně zbaven života kromě výkonu soudem uloženého trestu následujícího po uznání viny za spáchání trestného činu, pro který zákon ukládá tento trest.*“⁹² Článkem 2 jsou následně taxativně vymezeny situace, v nichž je možné zbavit někoho života bez soudního procesu jako například v obraně každé osoby proti nezákonnému násilí nebo v zákonně uskutečněné akci za účelem potlačení nepokojů nebo vzpoury.⁹³

4.5 Protokol č. 6 a 13 k Evropské úmluvě o ochraně lidských práv

V dubnu 1983 byl Radě Evropy předložen k podpisu Dodatkový protokol č. 6, který vstoupil v platnost 1. března 1985. Jedná se o první mezinárodně závaznou listinu, jež zakazuje trest smrti na evropském území, kterou do dnešního dne podepsali

⁹⁰ ČESKO. Čl. 2 Odst. 1, 2, 3 sdělení č. 100/2004 Sb. m. s., Ministerstva zahraničních věcí o Druhém opčním protokolu k Mezinárodnímu paktu o občanských a politických právech týkajících se zrušení trestu smrti – znění od 11. 7. 1991. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2023 [cit. 2023-02-11]. Dostupné také z WWW: <https://www.zakonyprolidi.cz/ms/2004-100#f5407749>.

⁹¹ European Convention on Human Rights (ECHR). In *EUR-Lex: Access to European Union law*. [online]. Lucembursko, [cit. 2023-02-11]. Dostupné z WWW: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM%3Aeu_human_rights_convention.

⁹² ČESKO. Čl. 2 bod 1. sdělení č. 209/1992 Sb., federálního Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících - znění od 1. 8. 2021. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2023 [cit. 2023-02-11]. Dostupné také z WWW: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-209#cl2-1>.

⁹³ ČESKO. Čl. 2 bod 1. sdělení č. 209/1992 Sb., federálního Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících - znění od 1. 8. 2021. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2023 [cit. 2023-02-11]. Dostupné také z WWW: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-209#cl2-2>.

a ratifikovali všichni členové Rady Evropy, s výjimkou Ruska, jež Protokol podepsalo, ale již neratifikovalo.⁹⁴

Tímto protokolem došlo ke zrušení trestu smrti a nikdo nemůže být daným trestem odsouzen ani za něj popraven. Nicméně článkem 2 je stanovena výjimka vztahující se na trestné činy spáchané v době války nebo její bezprostřední hrozby. V takovéto situaci lze trest smrti uložit jen v zákonem předvídaných případech a v souladu s jeho ustanoveními. Příslušná ustanovení takového zákona je stát povinen sdělit generálnímu tajemníkovi Rady Evropy.⁹⁵

Další protokol, reflektující snahy o zrušení trestu smrti, byl dojednán 3. května 2002 v litevském Vilniusu a v platnost vstoupil 1. července 2002. Jedná se o Dodatkový protokol č. 13, který obsahuje absolutní zákaz trestu smrti, bez jakýchkoliv podmínek. Česká republika ratifikovala Protokol 2. července 2004 a byl publikován Sdělením č. 209/1992 Sb.⁹⁶

⁹⁴ Chart of signatures and ratifications of Treaty 114. In *Council of Europe*. [online]. Štrasburk: Council of Europe, 2022 [cit. 2023-02-11]. Dostupné z WWW: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=signatures-by-treaty&treatyenum=114>.

⁹⁵ ČESKO. Čl. 2 sdělení č. 209/1992 Sb., federálního Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících – znění od 1. 8. 2021. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2023 [cit. 2023-02-11]. Dostupné také z WWW: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-209#f1421072>.

⁹⁶ Details of Treaty No.187. In *Council of Europe*. [online]. Štrasburk: Council of Europe, 2002 [cit. 2023-02-11]. Dostupné z WWW: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=treaty-detail&treatyenum=187>.

5 Srovnání aspektů ukládání trestu odnětí svobody na doživotí a trestu smrti

Po vypuštění trestu smrti z našeho právního řádu, byl trestním zákoníkem vymezen výjimečný trest, jenž představuje nejvyšší trest, který lze pachateli uložit za nezávažnější trestné činy. Současná podoba tohoto trestu je upravena trestním zákoníkem č. 40/2009 Sb. (dále jen „TZ“), přičemž se tímto trestem rozumí: **trest odnětí svobody nad 20 až 30 let a trest odnětí svobody na doživotí.**⁹⁷

Dle statistik Vězeňské služby České republiky se ke dni 31. 12. 2021 ve věznicích nacházelo celkem 144 vězňů, jimž byl soudem uložen výjimečný trest (viz Tabulka 4):

Tabulka 4: Počty vězňů odsouzených k výjimečnému trestu k 31. 12. 2021⁹⁸

Délka trestu	2021		
	Muž	Žena	Celkem
Nad 20 let (bez) až do 30 let (včetně)	91	7	98
Doživotí	43	3	46

Výkon výjimečného trestu je prováděn v těchto věznicích:⁹⁹

- Věznice Karviná,
- Věznice Mírov,
- Věznice Opava,
- Věznice Plzeň,
- Věznice Valdice.

5.1 Trest odnětí svobody na doživotí

Výjimečný trest odnětí svobody na doživotí představuje nejprísnejší trestněprávní sankci, se kterou TZ pracuje. Není proto divu, že lze tuto variantu výjimečného trestu uložit pouze za jedenáct taxativně vymezených trestných činů

⁹⁷ NAVRÁTILOVÁ, J. *Výjimečný trest*. Praha, 2009. s. 62.

⁹⁸ STATISTICKÁ ROČENKA VĚZEŇSKÉ SLUŽBY ČESKÉ REPUBLIKY 2021. *Vězeňská služba České republiky* [online]. Vězeňská služba České republiky, © 2023 [cit. 2023-01-30]. Dostupné z WWW: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/odbor-spravni/statistiky/rocenky/statisticka-rocenka-2021.pdf>.

⁹⁹ NAVRÁTILOVÁ, J. *Výjimečný trest*. Praha, 2009. s. 76.

(§ 56 odst. 3 TZ), při kterých došlo k úmyslnému usmrcení člověka (např. zvlášť závažný zločin vraždy, vlastizrada, teroristický útok...)¹⁰⁰

Další limitace je pak stanovena nutností kumulativního splnění níže uvedených podmínek:¹⁰¹

- a) *takový zvlášť závažný zločin je mimořádně závažný vzhledem k zvlášť zavrženíhodnému způsobu provedení činu nebo k zvlášť zavrženíhodné pohnutce nebo k zvlášť těžkému a těžko napravitelnému následku,*
- b) *uložení takového trestu vyžaduje účinná ochrana společnosti nebo není naděje, že by pachatele bylo možno napravit trestem odnětí svobody nad dvacet až do třiceti let.*

Zvlášť zavrženíhodným způsobem je zde myšleno provedení trestného činu surovým, brutálním až zvrhlým způsobem s velmi velkým intenzivním jednáním a pohrdáním lidským životem. Uvedená skutková podstata tak umožňuje uložení mírnějších postihů u trestních činů, které byly spáchány například v důsledku psychického vypětí.¹⁰²

Samotný výkon tohoto trestu je upraven v § 56 odst. 3 TZ, podle něhož probíhá výkon doživotního trestu v zařízeních se zvýšenou ostrahou, přičemž je umožněno přeřazení do zařízení s ostrahou po vykonání nejméně 10 let trestu. Institut podmíněčného propuštění, vztahující se k tomuto trestu, lze uplatnit nejdříve po vykonání nejméně 20 let trestu.¹⁰³ Soud má navíc možnost rozhodnout o nezapočítávání výkonu trestu ve věznicí se zvýšenou ostrahou pro účely podmíněného propuštění, což lze považovat za zpříšňující prvek tohoto trestu, jelikož se tímto rozhodnutím může odsouzenému podmíněné propuštění značně oddálit.¹⁰⁴

¹⁰⁰ ČESKO. § 54 odst. 3 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník – znění od 5. 1. 2023. In *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2023 [cit. 2023-01-30]. Dostupné také z WWW: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40#p54-3>.

¹⁰¹ ČESKO. § 54 odst. 3 písm. a), b) zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník – znění od 5. 1. 2023. In *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2023 [cit. 2023-01-30]. Dostupné také z WWW: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40#p54-3-a>.

¹⁰² Zavrženíhodné jednání poškozeného. In *Epravo.cz* [online]. Praha, 25. 2. 2013 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z WWW: <https://www.epravo.cz/top/soudni-rozhodnuti/zavrzenihodne-jednani-poskozeneho-89177.html>.

¹⁰³ NAVRÁTILOVÁ, J. *Výjimečný trest*. Praha, 2009. s. 65.

¹⁰⁴ KALVODOVÁ, V. *Trest odnětí svobody a jeho výkon*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. s. 63-64.

Výkon doživotního trestu je dále upraven zákonem č. 169/1999 Sb., jenž například zakazuje udělení odměny odsouzenému spočívající v dočasném opuštění věznice v souvislosti s návštěvou, a vyhláškou č. 345/1999 Sb., která například odsouzenému umožňuje společně s dalšími doživotně odsouzenými vězni navštěvovat kulturní místnost věznice.¹⁰⁵

Zachování života odsouzeného v případě trestu odnětí svobody na doživotí představuje největší rozdíl oproti trestu smrti. Právo na život, které je deklarováno jak na úrovni ústavní, tak i mezinárodní, je tak zachováno. Doživotním trestem je poskytnuta možnost výchovně působit na odsouzeného a zformovat jej do respektovaného a společensky prospěšného jedince, jenž bude moci využít šanci podmíněného propuštění.¹⁰⁶

Existence institutu podmíněného propuštění z výkonu doživotního trestu představuje další rozdílný aspekt v porovnání s trestem smrti. Obdobný postup je u trestu smrti logicky zcela vyloučen. Podmíněné propuštění není jediným právním nástrojem, který může umožnit odsouzenému docílit propuštění na svobodu. Odsouzenému může být i amnestií prezidenta republiky prominut jeho úplný nebo částečný trest, čímž mu bude zaručen návrat na svobodu.¹⁰⁷

Oproti trestu smrti má doživotní trest ještě minimálně jednu výhodu, kterou je možnost nápravy rozhodnutí v případě justičního omylu. V případě uložení doživotního trestu tento omyl lze napravit, byť za cenu let trestu odnětí svobody, které odsouzený již vykonal. Šance napravit takovou chybu u trestu smrti je však eliminována v momentě výkonu exekuce odsouzeného.¹⁰⁸

¹⁰⁵ Doživotní trest a jeho výkon. In *Epravo.cz* [online]. Praha, 26. 6. 2002 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z WWW: <https://www.epravo.cz/top/clanky/dozivotni-trest-a-jeho-vykon-17582.html>.

¹⁰⁶ Problematika doživotního trestu odnětí svobody. In *Epravo.cz* [online]. Praha, 13. 12. 2002 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z WWW: <https://www.epravo.cz/top/clanky/problematika-dozivotniho-trestu-odneti-svobody-20261.html>.

¹⁰⁷ Problematika doživotního trestu odnětí svobody. In *Epravo.cz* [online]. Praha, 13. 12. 2002 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z WWW: <https://www.epravo.cz/top/clanky/problematika-dozivotniho-trestu-odneti-svobody-20261.html>.

¹⁰⁸ APPLETON, C, GROVER, B. The Pros and Cons of Life Without Parole. In *Researchgate* [online]. 2007 [cit. 2023-03-16]. Dostupné z WWW: https://www.researchgate.net/publication/31350880_The_Pros_and_Cons_of_Life_Without_Parole.

6 Argumenty pro a proti trestu smrti

Jeden z prvních kroků směřující ke zrušení trestu smrti učinil italský filozof Cesare Beccaria, když ho ve své knize *O zločinech a trestech* zavrhl. Podle Beccarii není trest smrti ani nutný, ani dosti odstrašující a navrhl ho nahradit doživotním otroctvím.¹⁰⁹ Usuzoval, že je tento trest možno použít pouze ve dvou výjimečných případech: „*První, když on, ač zbaven svobody, má stále ještě takové styky a takovou moc, že uvádí bezpečnost národa v nebezpečí. [...] leč když smrt jeho byla by pravou a jedinou překážkou, aby oddálila ostatní od spáchání zločinu: toť druhá příčina, pro kterou může se trest smrti považovati za spravedlivý a nutný.*”¹¹⁰

Od té doby bylo na téma přípustnosti trestu smrti uskutečněno nespočet diskuzí, jež se přímo úměrně vyostřovaly v souvislosti s vývojem lidských práv a svobod. Přívržencem trestu smrti byl například Jean-Jacques Rousseau, který mu ve svém díle *Rozpravy* vyjadřuje sympatie, avšak kritizuje jeho nadměrné používání: „*Časté popravy jsou vždy znakem slabosti nebo liknavosti ve vládě.*”¹¹¹

Neschopnost najít v této věci konsensus vedl k zformování dvou zneprátelených táborů. Jedni usilují o znovuzavedení, respektive zachování, trestu smrti – **retencionisté**. Ti druzí bojují za jeho úplné zrušení – **abolicionisté**. Obě tyto skupiny si v průběhu let vytyčily řadu argumentů, jež slouží k posílení či upevnění jejich postojů. Stanoviska obou skupin byla v začátcích postavena na subjektivních názorech, které se neopíraly o žádná fakta. Postupem času se ale jak retencionisté, tak abolicionisté snažili opřít své záměry o statistické údaje a studie, které by poskytly argumentaci jejich postojům.

6.1 Retencionisté a jejich argumenty

Hlavními argumenty zastánců trestu smrti jsou:

- odstrašující efekt,
- ochrana společnosti,
- odplata,
- ekonomická výhodnost.

¹⁰⁹ LIŠKA, O. *Tresty smrti vykonané v Československu v letech 1918-1989*. Praha, 2006, s. 14.

¹¹⁰ BECCARIA, C., SLÁDEČEK, J. *O zločinech a trestech*. Praha, 1893, s. 45.

¹¹¹ ROUSSEAU, J.-J. *Rozpravy*. Praha: Svoboda, 1989, s. 244.

6.1.1 Odstrašující efekt

Skupina retencionistů tvrdí, že existence hrozby trestu smrti může pachatele trestného činu odradit od jeho spáchání. Pachatel by podle této úvahy měl proti sobě postavit požitky, jež by mohl spácháním trestného činu získat, proti potenciální hrozbě trestem smrti a v důsledku převyšujících záporů by měl od spáchání trestného činu upustit.¹¹²

Ve vztahu k tomuto argumentu je nutné vylíčit faktory, při nichž jsou závažné zločiny páčány. Ty jsou totiž často uskutečněny za okolností, při kterých jsou užity omamné a alkoholické látky nebo jsou vykonány v afektu. Lze tedy předpokládat, že si pachatelé v takových situacích mnohdy ani neuvědomují, co konají, natož aby se zalekli eventuální hrozby trestu smrti. K podobnému závěru došel i bývalý dozorce Lewis Lawes, který zjistil, že většina vražd byla provedena impulzivně bez jakéhokoliv uvážení možného trestu, a že myšlenka na elektrické křeslo trestance ani nenapadla.¹¹³

Diskuze ohledně tohoto argumentu se staly sofistikovanějšími, jakmile oba tábory začaly svá tvrzení doplňovat o statistické údaje. Například The American League to Abolish Capital Punishment provedla analýzu dat poskytnuté federální agenturou United States Census Bureau a zjistila, že průměrná míra vražd je až dvojnásobná ve státech, v nichž operují s absolutním trestem než ve státech, které ho zrušily.¹¹⁴ S odbornými pracemi, potvrzujícími odstrašující efekt trestu smrti, přišli naopak jeho zastánci. Profesor Isaac Ehrlich roku 1975 publikoval studii, která tvrdila, že popravky zločinců výrazně odrazují jim podobné od páčání vražd.¹¹⁵

6.1.2 Argument ochrany společnosti

Dalším nejpoužívanějším argumentem zastánců trestu smrti je ochrana společnosti. Podle nich trest smrti reprezentuje pojistku, jež veřejnosti zaručí, že jakmile bude pachatel popraven, eliminuje se s ním i jakákoliv následná možnost recidivity. Odpůrci absolutního trestu ve vztahu k tomuto argumentu často zmiňují trest odnětí svobody na doživotí, jehož uložením lze dosáhnout identických výsledků.¹¹⁶

¹¹² COSTANZO, M. *Just Revenge: Costs and Consequences of the Death Penalty*. New York: St. Martin's Press, 1997. s. 95.

¹¹³ BANNER, S. *The Death Penalty: An American History*. Cambridge, 2002, s. 217.

¹¹⁴ BANNER, S. *The Death Penalty: An American History*. Cambridge, 2002, s. 218.

¹¹⁵ MCGAHEY, R. Dr. Ehrlich's Magic Bullet: Economic Theory, Econometrics, and the Death Penalty. *Crime and Delinquency* [online]. 1980, roč. 26, č. 4 [cit. 2023-01-22]. Dostupné z WWW: <https://doi.org/10.1177/001112878002600403>.

¹¹⁶ NAVRÁTILOVÁ, J. *Výjimečný trest*. Praha, 2009. s. 17.

Retencionistům se ale tato alternativa nezamlouvá, neboť při výkonu doživotního trestu stále existuje šance, že se trestanec do společnosti navrátí podmíněným propuštěním či udělením milosti. Pakliže se trestanec opětovně stane součástí veřejného dění, je vždy otázkou, zda bylo dosaženo kýžené rehabilitace a propuštěný vězeň se rozhodne žít řádný život, nebo se znovu vydá cestou páchání trestné činnosti. Roku 2017 byla publikována studie, analyzující recidivitu osob zatčených v západní Austrálii v období 1984-2005 za násilné zločiny (vraždy, pokusy o vraždy, sexuální vraždy, neúmyslné zabití...) a ze statistik je patrné, že z 1 088 propuštěných vězňů byli ve sledovaném období 3 z nich znovu zatčeni a obviněni z vraždy.¹¹⁷

6.1.3 Argument odplaty

Jedním z nejdůležitějších smyslů trestu je často zmiňována odplata. To znamená, že se čin odčiní odpovídajícím ekvivalentem. V případě vraždy má být vrah odsouzen k trestu smrti.¹¹⁸

S tímto argumentem je úzce spojena právní zásada lex talionis, podle níž má být trest přímo úměrný míře škody způsobené oběti. První formulaci této zásady lze vypočítat již v Chammurapiho zákoníku, nicméně ta nejznámější formulace, „oko za oko“ pochází z Bible. Zásada se často stává terčem posměchu, jelikož se její kritici ptají, zda je vyžadováno, aby násilníci byli znásilněni, žhářům vypáleny domy nebo aby vyděrači byli vystaveni vydírání.¹¹⁹

6.1.4 Ekonomický argument

Někteří považují odsouzení k doživotnímu vězení oproti trestu smrti za příliš nákladné a není podle nich korektní takto plýtvat zdroji, již tak přetížených daňových poplatníků. Intuitivně přitažlivá úvaha je však v konečném součtu mylná.¹²⁰

Jedním z hlavních důvodů, jenž činí trest smrti tak nákladným, je jeho časová náročnost a komplexnost ve všech fázích řízení. U takových případů je potřeba násobně vyšší množství lidské síly než u případů žádajících trest odnětí svobody na doživotí. Pro

¹¹⁷ BROADHURST, R., MALLER, R., MALLER, M., BOUHOURS, B. The recidivism of homicide offenders in Western Australia. *Journal of Criminology* [online]. 2017, roč. 51, č. 3 [cit. 2023-01-23]. Dostupné z WWW: <https://doi.org/10.1177/0004865817722393>.

¹¹⁸ BESTOVÁ, C. C. *Trest smrti v německo-českém porovnání*. Brno: Doplněk, 1996. s. 25.

¹¹⁹ KRAMER, H. M. *The Ethics of Capital Punishment: A Philosophical Investigation of Evil and Its Consequences*. New York: Oxford University Press, 2011. s. 77.

¹²⁰ COSTANZO, M. *Just Revenge: Costs and Consequences of the Death Penalty*. New York: St. Martin's Press, 1997. s. 59-60.

představu uvádí autor tabulku níže, jenž zobrazuje studie sledující cenové rozdíly právních poplatků u případů, jenž usilují o trest smrti proti případům, které na něj nárok mají, ale nevyžadují jej.¹²¹

Tabulka 5: Studie, sledující rozdíl cen právních poplatků u případů, jenž žádají trest smrti proti těm, co na něj nárok mají, ale nežadají¹²²

Stát	Autor	Rok	Žádají trest smrti	Nežadají trest smrti	Cenový rozdíl
Maryland	Roman	2008	\$ 2 400 000	\$ 1 100 000	\$ 1 300 000
California	McGee	2005	\$ 2 087 926	\$ 627 322	\$ 1 460 604
Indiana	Turow, Scott	2010	\$ 449 887	\$ 42 658	\$ 407 229
Ohio	WHIO	2014	\$ 3 000 000	\$ 1 000 000	\$ 2 000 000
Oklahoma	OKCADP	2013	\$ 3 500 000	\$ 1 000 000	\$ 2 500 000

Z tabulky je evidentní, že pokud by státní žalobci nepožadovali trest smrti, ušetřili by nemalé finanční prostředky.

Další studie odhaduje, že by stát Florida každoročně ušetřil až 51 milionů dolarů tím, že by u případů vražd prvního stupně hrdelní trest nahradili doživotním trestem bez možnosti podmíněného propuštění. Dokonce i v případě trestance, jenž by byl odsouzený ve svých 20 letech, by se ušetřená suma rovnala 23 milionům dolarů.¹²³

Poslední odborná práce, jenž zde autor uvede, je od Katherine Baickerové, která poukazuje na znepokojující skutečnost, že případy s trestem smrti jsou pro některá území tak finančně neúnosná, že jsou nucená uchýlit se ke snižování výdajů na důležité potřeby státu (infrastruktura, policie) a někdy dokonce ke zvyšování daní.¹²⁴

¹²¹ COSTANZO, M. *Just Revenge: Costs and Consequences of the Death Penalty*. New York: St. Martin's Press, 1997. s. 62-63.

¹²² MCFARLAND, T. The Death Penalty vs. Life Incarceration: A Financial Analysis. In *Researchgate* [online]. 2016, [cit. 2023-01-25]. Dostupné z WWW: https://www.researchgate.net/publication/324804378_The_Death_Penalty_vs_Life_Incarceration_A_Financial_Analysis.

¹²³ The High Price of Killing Killers. In *Death Penalty Information Center* [online]. Washington, D.C., 01.04.2000 [cit. 2023-01-25]. Dostupné z WWW: <https://deathpenaltyinfo.org/stories/the-high-price-of-killing-killers>.

¹²⁴ BAICKER, K. The Budgetary Repercussions of Capital Convictions. *Advances in Economic Analysis and Policy* [online]. 2004, roč. 4, č. 1 [cit. 2023-01-25]. Dostupné z WWW: <https://www.nber.org/papers/w8382>.

6.2 Abolicionisté a jejich argumenty

Hlavními argumenty odpůrců trestu smrti jsou:

- právo na život,
- justiční omyl,
- politické zneužití.

6.2.1 Právo na život

Podle tábora abolicionistů představuje právo na život jedno z nejvýznamnějších, nezczitelných a nezrušitelných práv, jímž lidská bytost disponuje a nikomu nepřisluší, tedy ani státu, o tomto právu rozhodovat. Někteří věří, že je toto právo právem Božím, jiní tvrdí, že se jedná o přirozené právo náležící každé osobě. Další se spokojí s faktem, že je deklarováno Všeobecnou deklarací lidských práv.¹²⁵

6.2.2 Argument justičního omylu

„Pokud země nedokáže zaručit, že nebude popraven nevinný člověk, neměla by mít možnost zabít vůbec. (Kirk Bloodsworth)“ Kirk Bloodsworth byl ve Spojených státech prvním člověkem, který byl zproštěn viny. Jednalo se o bývalého příslušníka námořní pěchoty USA bez jakéhokoliv dřívějšího zápisu v trestním rejstříku, jenž se stal obětí chybné identifikace očitého svědka. Nebýt DNA testu, byl by již popraven.¹²⁶

Argument justičního omylu představuje obavu, že by mohlo dojít k usmrcení nevinného člověka. A jedná se o skutečnost, která byla již několikrát fakticky dokázána. Například analýza, vycházející z dat sesbíraných za poslední tři dekády, tvrdí, že jeden z 25 obžalovaných k trestu smrti ve Spojených státech je nevinný.¹²⁷

Zastánci trestu smrti často argumentují odkazem na selhání lidského faktoru v jiných odvětvích – např. zpráva Institute of Medicine of the National Academy of

¹²⁵ ZIEBERTZ, H., ZACCARIA, F. *Euthanasia, Abortion, Death Penalty and Religion – The Right to Life and its Limitations*. Švýcarsko: Springer Cham, 2018. s. 31-32, 139-140.

¹²⁶ ŠIMONOVIC, I. *Moving Away from the Death Penalty: Arguments, Trends and Perspectives*. New York: United Nations, 2015. s. 23.

¹²⁷ WILLIAMS, S. More Than 4% of Death Row Inmates May Be Innocent. In *Science* [online]. 28. 4. 2014 [cit. 2023-01-26]. Dostupné z WWW: <https://www.science.org/content/article/more-4-death-row-inmates-may-be-innocent>.

Sciences z roku 1999 odhaduje, že lidským omylem je ročně usmrceno 44 000 až 98 000 nemocničních pacientů.¹²⁸

6.2.3 Argument politického zneužití

Jedná se o argument, vyjadřující starost abolicionistů, že by se trest smrti mohl stát politickým nástrojem vládnoucího establishmentu určený k likvidaci opozičních politických či jiných nevyhovujících činitelů.

Aktuální případ zneužití trestu smrti můžeme nalézt například na Blízkém východě v Íránu. Islámská republika se potýká s celostátními protesty proti tamnímu režimu a využití hrdelního trestu na sebe nenechalo dlouho čekat. Íránské úřady již popravily dva protestující muže a mnozí jsou podobným osudem ohroženi.¹²⁹ A k určitým politickým machinacím s trestem smrti dochází i nedaleko našich hranic v Bělorusku.¹³⁰ Z autorovy zpracované třetí kapitoly je evidentní, že trest smrti byl v historii zneužit i na našem území.

¹²⁸ POVEDA, T. Estimating wrongful convictions. *Justice Quarterly* [online]. 2001, roč. 18, č. 3 [cit. 2023-01-26]. ISSN: 0741-8825. Dostupné z WWW: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/07418820100095061>.

¹²⁹ Iran: Death Sentences Against Protesters, Two Executed in Apparently Grossly Unfair Trials, Several More in Danger. In *Human Rights Watch* [online]. New York, 13. 12. 2022 [cit. 2023-01-27]. Dostupné z WWW: <https://www.hrw.org/news/2022/12/13/iran-death-sentences-against-protesters>.

¹³⁰ Belarus leader Lukashenko approves wider death penalty use. In *Reuters.com* [online]. Londýn, 18. 5. 2022 [cit. 2023-01-27]. Dostupné z WWW: <https://www.reuters.com/world/europe/belarus-leader-lukashenko-approves-wider-death-penalty-use-2022-05-18/>.

7 Dotazníkové šetření

V této kapitole jsou prezentovány výsledky dotazníkového šetření, jehož účelem bylo zjištění názorového spektra u vybrané části populace ohledně možnosti připuštění aplikace této trestní sankce v České republice a poměření kladů a záporů, které se s jejím ukládáním pojí.

7.1 Plán výzkumu, stanovené hypotézy

Předkládaný dotazník sestával z 10 otázek (viz Příloha IV), přičemž první 3 otázky byly statistického charakteru (pohlaví, věk a nejvyšší dokončené vzdělání). Následující otázky byly již zaměřeny na problematiku trestu smrti. Pro možnost účasti na výzkumu byly stanoveny dvě omezující podmínky: občan České republiky a dovršení 18 let.

Šetření probíhalo jak ve fyzické (papírové), tak elektronické podobě. Elektronická podoba byla vyhotovena pomocí softwaru Google Forms. Takto zkompletovaný dotazník byl poté skrze rodinné příslušníky, kolegy v zaměstnání a server vyplnto.cz¹³¹ distribuován respondentům. Celkový počet respondentů dotazníkového šetření byl **283**.¹³²

Výsledky výzkumu byly převedeny a zaznamenány do softwaru Excel od společnosti Microsoft a poté dle deskriptivních statistických metod: absolutní počet a relativní četnost v % vyhodnoceny a obohaceny o grafické znázornění.

Autorem byly stanoveny dvě hypotézy:

- **H1:** Více než $\frac{3}{4}$ respondentů (občanů České republiky starších 18 let) je pro znovuzavedení trestu smrti.
- **H2:** Více než $\frac{3}{4}$ respondentů (občanů České republiky starších 18 let) nepovažuje dnešní výjimečný trest za dostatečnou náhradu za trest smrti.

7.2 Soubor respondentů dotazníkového šetření

Jak bylo již zmíněno, celkem se výzkumu zúčastnilo 283 respondentů, přičemž většina z nich byly ženy.

¹³¹ Internetový odkaz na dotazníkové šetření: <https://www.vyplnto.cz/realizovane-pruzkumy/znovuzavedeni-trestu-smrti-n/>.

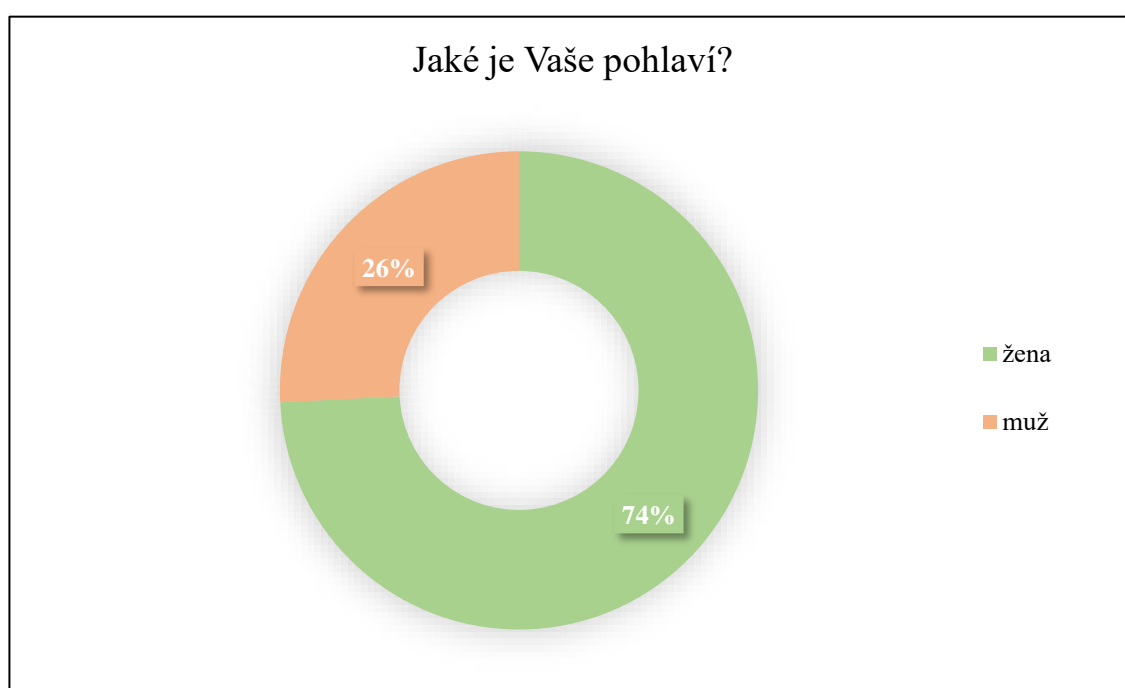
¹³² Internetový odkaz na dotazníkové šetření: <https://forms.gle/PUo5F3VaQ7RmMJcp7>.

Tabulka 6: Pohlaví respondentů.¹³³

Odpověď	Absolutní počet	Relativní počet v %
žena	210	74,20 %
muž	73	25,80 %
Celkem	283	100 %

Celkem se šetření zúčastnilo 210 žen (74 %), naopak mužů bylo mnohem méně, a to 73 (26 %).

Graf 4: Pohlaví respondentů.¹³⁴

Následující otázka byla zaměřená na věk respondentů. Bylo zjištěno, že většina oslovených se nacházela ve dvou věkových kategoriích, tj. 26-35 let a 36-45 let.

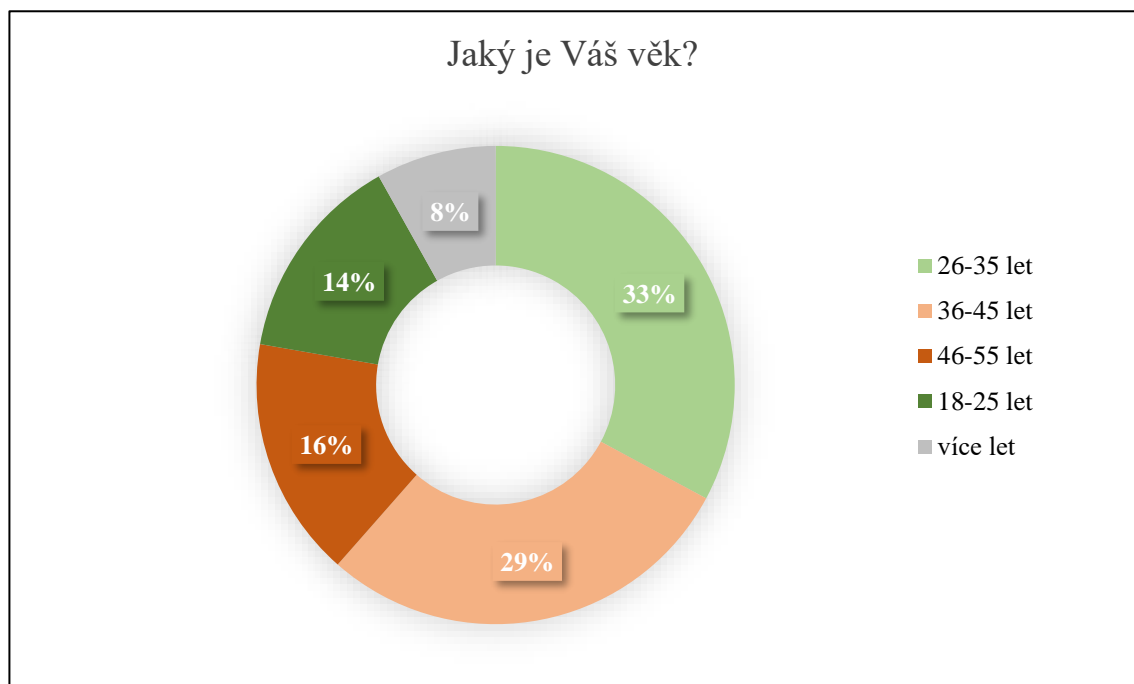
¹³³ Vlastní zdroj.

¹³⁴ Vlastní zdroj.

Tabulka 7: Věk respondentů.¹³⁵

Odpoověď	Absolutní počet	Relativní počet v %
26-35 let	93	32,86 %
36-45 let	81	28,62 %
46-55 let	46	16,25 %
18-25 let	40	14,13 %
více let	23	8,14 %
Celkem	283	100 %

Graf 5: Věk respondentů.¹³⁶

Celkem 93 (33 %) respondentů uvedlo, že je jim 26-35 let. Druhá nejčastější věková kategorie se nacházela mezi 36-45 lety.

Další otázka byla zaměřena na nejvyšší dokončené vzdělání respondentů. Nejpočetnější skupina byla tvořena vysokoškolsky vzdělanými lidmi.

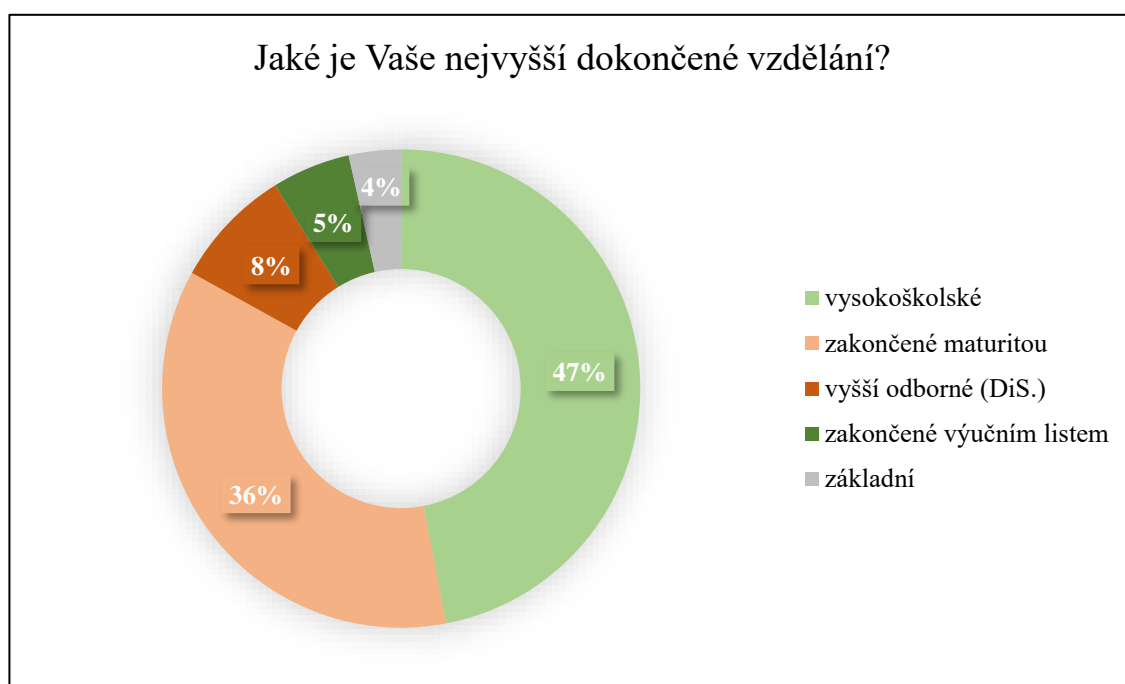
¹³⁵ Vlastní zdroj.

¹³⁶ Vlastní zdroj.

Tabulka 8: Nejvyšší dokončené vzdělání respondentů.¹³⁷

Odpověď	Absolutní počet	Relativní počet v %
vysokoškolské	133	47 %
zakončené maturitou	102	36,04 %
vyšší odborné (DiS.)	23	8,13 %
zakončené výučním listem	15	5,30 %
základní	10	3,53 %
Celkem	283	100 %

Graf 6: Nejvyšší dokončené vzdělání respondentů.¹³⁸

Dotazníkového šetření se celkově zúčastnilo 133 (47 %) vysokoškolsky vzdělaných lidí. Druhou nejpočetnější skupinou byly osoby, jež dokončily středoškolské studium zakončené maturitou, celkově 102 (36 %).

7.3 Analýza výsledků dotazníkového šetření

První tematicky zaměřenou otázkou (č. 4) se autor snažil zjistit, **jaký postoj respondenti zaujímají k trestu smrti**. Největší podíl respondentů uvedlo, že jim trest smrti nevadí a souhlasí s ním 138 (49 %). Dotázaných, kterým trest smrti vadí

¹³⁷ Vlastní zdroj.

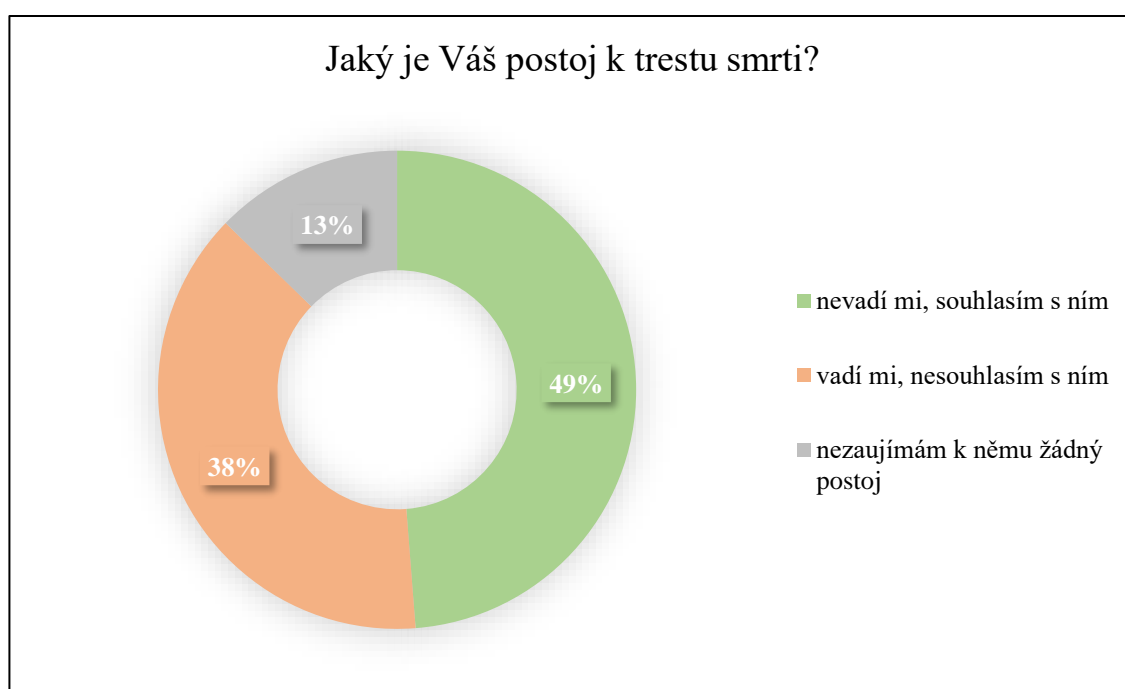
¹³⁸ Vlastní zdroj.

a nesouhlasí s ním, bylo 106 (39 %). Zbýlých 36 (13 %) osob uvedlo, že k trestu smrti mají neutrální postoj.

Tabulka 9: Postoj respondentů k trestu smrti.¹³⁹

Odpověď	Absolutní počet	Relativní počet v %
nevadí mi, souhlasím s ním	138	48,76 %
vadí mi, nesouhlasím s ním	109	38,52 %
nezaujímám k němu žádný postoj	36	12,72 %
Celkem	283	100 %

Graf 7: Postoj respondentů k trestu smrti.¹⁴⁰

Prostřednictvím otázky 5. se měli respondenti vyjádřit k tomu, **zda by souhlasili se znovuzavedením trestu smrti v České republice**. Trest smrti by zavedlo a použilo 137 (48 %) dotázaných. Nesouhlas s jeho zavedením a použitím vyslovilo 115 (41 %) osob. Zbytek respondentů - 31 (11 %) se o problematiku trestu smrti nezajímá.

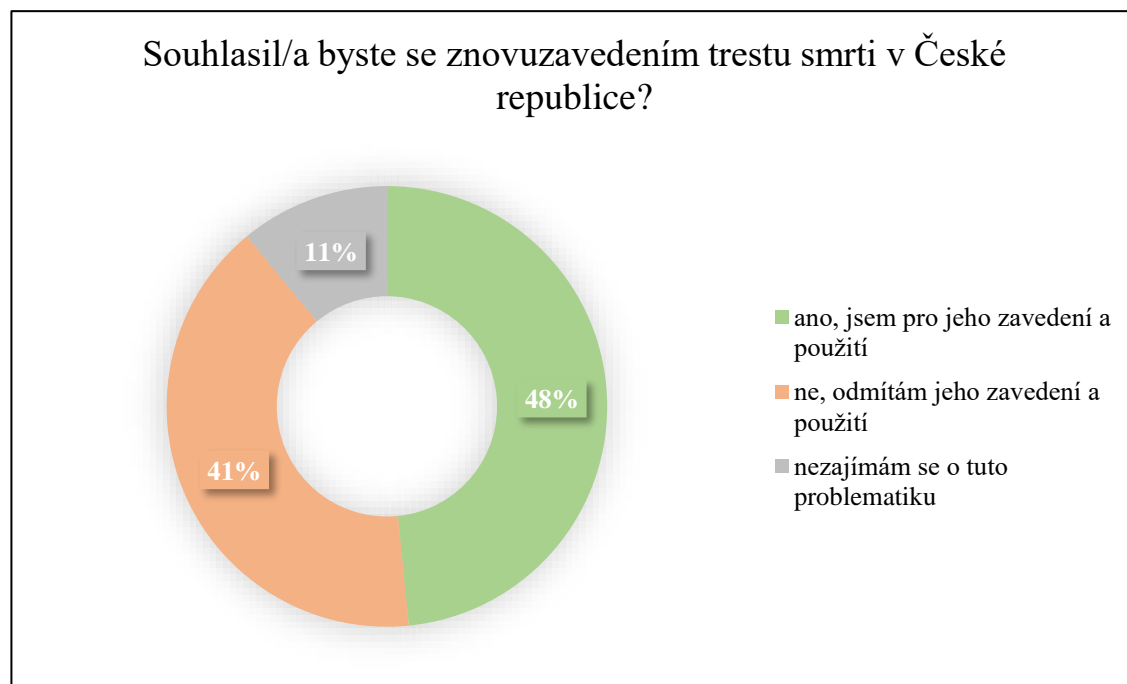
¹³⁹ Vlastní zdroj.

¹⁴⁰ Vlastní zdroj.

Tabulka 10: Souhlas respondentů v otázce znovuzavedení trestu smrti v České republice.¹⁴¹

Odpověď	Absolutní počet	Relativní počet v %
ano, jsem pro jeho zavedení a použití	137	48,41 %
ne, odmítám jeho zavedení a použití	115	40,64 %
nezajímám se o tuto problematiku	31	10,95 %
Celkem	283	100 %

Graf 8: Souhlas respondentů v otázce znovuzavedení trestu smrti v České republice.¹⁴²

V rámci otázky 6 měli respondenti uvést, **zda se domnívají, že by měl mít za určitých podmínek stát právo pachatele zvláště závažného zločinu zbavit života.** Majorita dotázaných, tj. 163 (58 %) odpověděla, že by měl stát takové právo mít. Nesouhlas s existencí takového práva, jímž by stát disponoval, vyslovilo 102 (36 %) osob. Zbylých 18 (6 %) respondentů uvedlo, že neví, zda by takové právo měl stát mít.

Tabulka 11: Názor respondentů na otázku, zda by měl mít stát právo pachatele zvláště závažného zločinu zbavit života.¹⁴³

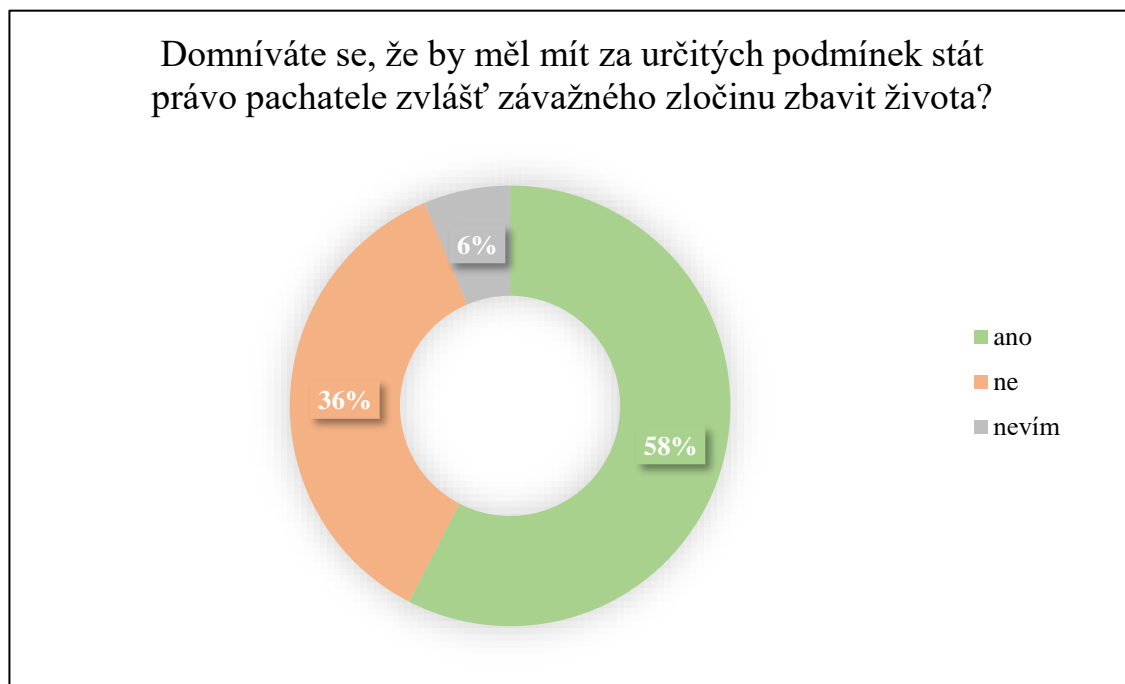
Odpověď	Absolutní počet	Relativní počet v %
ano	163	57,60 %
ne	102	36,04 %
nevím	18	6,36 %
Celkem	283	100 %

¹⁴¹ Vlastní zdroj.

¹⁴² Vlastní zdroj.

¹⁴³ Vlastní zdroj.

Graf 9: Názor respondentů na otázku, zda by měl mít stát právo pachatele zvláště závažného zločinu zbavit života.¹⁴⁴

V otázce 7. autor po respondentech požadoval, **aby vyslovili svůj názor k uvedeným výrookům podporujícím trest smrti** prostřednictvím navržených odpovědí: rozhodně souhlasím, spíše souhlasím, spíše nesouhlasím, rozhodně nesouhlasím a nevím.

Z grafu 10 vyplývá, že možnost uložení trestu smrti nejvíce respondentů pokládá za způsob, jak poskytnout pocit zadostiučinění obětem a pozůstalým, celkem 199 osob (70 % - součet „rozhodně souhlasím“ a „spíše souhlasím“), a také to, že trestem smrti lze explicitně zabránit recidivistům v opakování zvláště závažných zločinů, s tímto výrokem souhlasilo 196 dotázaných (69 %). Za relativně nejslabší důvody pro existenci trestu smrti byly uváděny argumenty, že ukládání trestu smrti neodporuje demokratickým zásadám společnosti založené na respektování lidských práv - 111 osob (39 %), a že trest smrti představuje způsob řešení přeplněnosti českých věznic, s tímto výrokem souhlasilo 89 respondentů (32 %).

¹⁴⁴ Vlastní zdroj.

Graf 10: Souhlas s výroky pro existenci trestu smrti (%)¹⁴⁵

Otázka č. 8 byla koncipována obdobně jako otázka č. 7 s tím rozdílem, že tentokrát autor požadoval, **aby respondenti vyslovili svůj názor k uvedeným výroky proti uplatňování trestu smrti.**

Graf 11: Souhlas s výroky proti existenci trestu smrti (%)¹⁴⁶

¹⁴⁵ Vlastní zdroj.

¹⁴⁶ Vlastní zdroj.

Z grafu 11 je patrné, že nejsilnějšími důvody proti uplatňování trestu smrti jsou vysoké riziko justičního omylu, kterému vyjádřilo souhlas 179 dotázaných (63 % - součet „rozhodně souhlasím“ a „spíše souhlasím“) a vysoké riziko zneužití trestu smrti, s tímto argumentem souhlasilo 168 osob (60 %). Ostatní argumenty proti existenci trestu smrti považovali respondenti za méně přesvědčivé. Zejména to platí o názoru, že právo na život je právem přirozeným, proto stát nemá mít nárok o usmrcení konkrétní osoby rozhodovat, souhlas uvedlo 120 respondentů (42 %) a názoru, že trest smrti nemá odstrašující účinek a nevede ke snížení kriminality, pro tento argument vyslovilo souhlas 99 dotázaných (35 %).

Prostřednictvím 9. otázky měli respondenti uvést, **co se dle českého trestního zákoníku rozumí výjimečným trestem**. Dle výsledků z níže uvedené Tabulky 12 vyplývá, že znalost právní úpravy u dotázaných je v tomto případě uspokojivá.

Tabulka 12: *Názor respondentů, co se dle trestního zákoníku rozumí výjimečným trestem.*¹⁴⁷

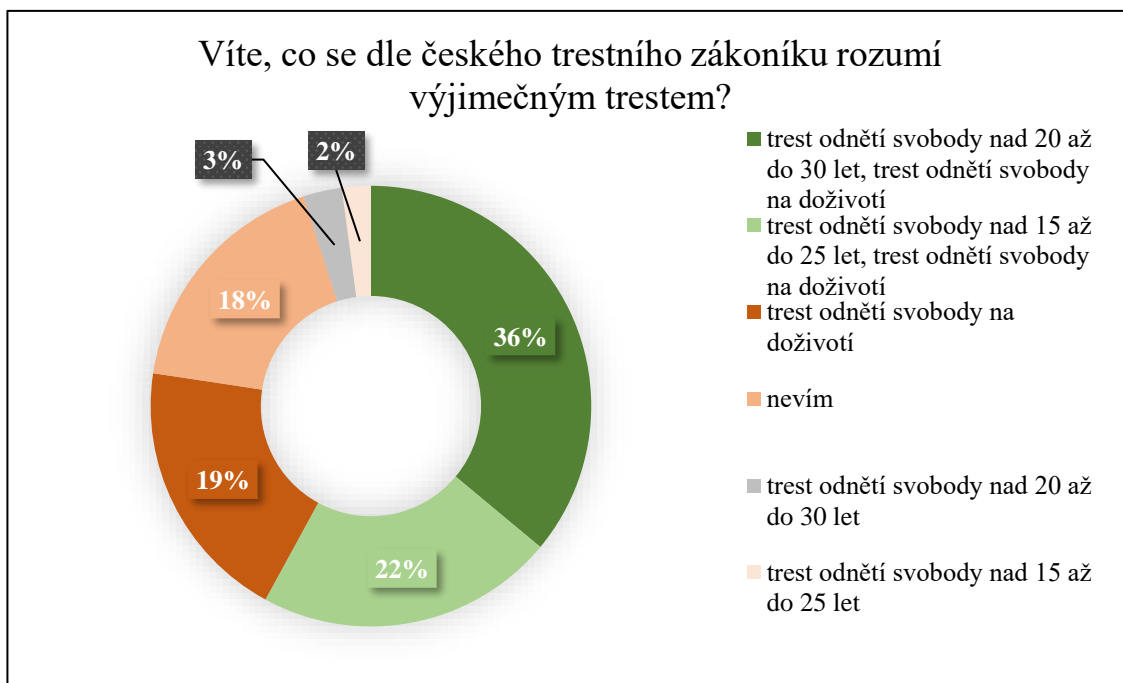
Odpověď	Absolutní počet	Relativní počet v %
trest odnětí svobody nad 20 až do 30 let, trest odnětí svobody na doživotí	102	36,04 %
trest odnětí svobody nad 15 až do 25 let, trest odnětí svobody na doživotí	62	21,91 %
trest odnětí svobody na doživotí	55	19,43 %
nevím	50	17,67 %
trest odnětí svobody nad 20 až do 30 let	8	2,83 %
trest odnětí svobody nad 15 až do 25 let	6	2,12 %
Celkem	283	100 %

Odpověď „trest odnětí svobody nad 20 až do 30 let, trest odnětí svobody na doživotí“, zvolilo 102 respondentů (36 %). Druhou nejčastěji zvolenou odpovědí byla „trest odnětí svobody nad 15 až do 25 let, trest odnětí svobody na doživotí“, kterou uvedlo 62 osob (22 %). Možnost „odnětí svobody na doživotí“ bez jakékoliv další formy trestu zvolilo 55 (19 %). Ze souboru 283 respondentů - 50 (18 %) uvedlo, že neví, co se výjimečným trestem rozumí. Nejméně byly zastoupeny odpovědi „trest odnětí svobody nad 20 až do 30 let“, 8 dotázaných (3 %) a „trest odnětí svobody nad 15 až do 25 let“ 6 respondentů (2 %).

¹⁴⁷ Vlastní zdroj.

Za správnou odpověď na tuto otázku byla považována odpověď „trest odnětí svobody nad 20 až do 30 let, trest odnětí svobody na doživotí“. Celkový součet správných odpovědí dosáhl počtu 227 (80 %).

Graf 12: Grafické znázornění odpovědi respondentů na otázku, zda ví, co se rozumí výjimečným trestem.¹⁴⁸

V poslední 10. otázce se autor dotazoval, **zda respondenti považují současnou podobu výjimečného trestu v České republice za dostatečnou**. Z níže uvedené Tabulky 13 je evidentní, že většina dotázaných nepovažuje současnou podobu výjimečného trestu za dostatečnou.

Tabulka 13: Odpovědi respondentů na otázku, zda považují současnou podobu výjimečného trestu za dostatečnou.¹⁴⁹

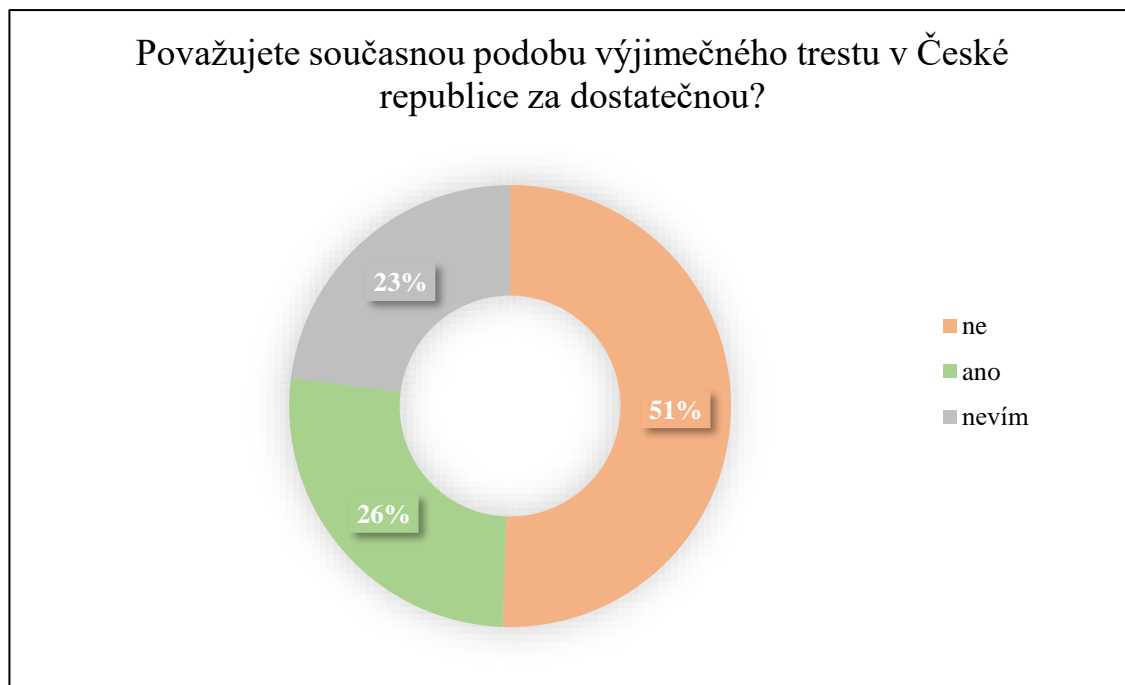
Odpověď	Absolutní počet	Relativní počet v %
ne	143	50,53 %
ano	75	26,40 %
nevím	65	23,07 %
Celkem	283	100 %

¹⁴⁸ Vlastní zdroj.

¹⁴⁹ Vlastní zdroj.

Nespokojených osob se současnou podobou výjimečného trestu v České republice bylo 143 (51 %). Naopak spokojených respondentů bylo 75 (26 %). Zbýlých 65 (23 %) dotázaných uvedlo, že neví.

Graf 13: Odpovědi respondentů na otázku, zda považují současnou podobu výjimečného trestu za dostatečnou.¹⁵⁰

7.4 Ověření hypotéz

Na základě provedeného dotazníkového šetření je možné zodpovědět stanovené hypotézy.

- **H1:** Více než $\frac{3}{4}$ respondentů (občanů České republiky starších 18 let) je pro znovuzavedení trestu smrti. Ukázalo se, že pro znovuzavedení trestu smrti v České republice bylo 48 % respondentů. Z toho vyplývá, že **hypotéza nebyla potvrzena.**
- **H2:** Více než $\frac{3}{4}$ respondentů (občanů České republiky starších 18 let) nepovažuje dnešní výjimečný trest za dostatečnou náhradu za trest smrti. Ukázalo se, že se současnou podobou výjimečného trestu v České republice nebylo spokojeno 51 % dotázaných. **Hypotéza nebyla potvrzena.**

¹⁵⁰ Vlastní zdroj.

Závěr

Bakalářská práce pojednává o problematice trestu smrti. Přestože byla tato sankce zrušena již ve více než dvou třetinách všech států světa, stále je touto sankcí každoročně usmrčeno tisíce lidí. Vzhledem k tomuto faktu je tento fenomén častým tématem mnohých diskuzí.

Hlavní cíl práce spočíval ve zmapování vývoje právní úpravy týkající se ukládání trestu smrti na území České republiky až do doby jeho vypuštění z katalogu trestních sankcí. Tento cíl byl autorem naplněn ve čtvrté kapitole, kde se za pomoci teoretické analýzy odborné literatury autor pokusil nastínit dlouhý vývoj tohoto trestu na našem území, počínaje raným feudalismem a konče rokem 1990, ve kterém došlo novelou trestního zákona č. 175/1990 Sb. ke zrušení tohoto trestu.

V českém státě se již od svých počátků ukládal trest smrti za mnoho trestných činů, mezi něž patřily vražda, znásilnění a loupež a po dlouhou dobu byl tento trest vykonáván krutými způsoby. Nicméně byl v minulosti tento trest uplatňován také za řadu menších deliktů, jako například žhářství a urážka království, a dokonce i za činy, které dnes nejsou považovány za trestné a jsou odsuzovány pouze morálně, jako jsou smilstvo a cizoložství.

V rámci sedmé kapitoly bylo úspěšně dosaženo vedlejšího cíle, a to zjištění názorového spektra u vybrané části populace ohledně možnosti připuštění aplikace této trestní sankce v České republice, což bylo provedeno prostřednictvím dotazníkového šetření.

Autorovo výzkumné dotazníkové šetření vyznělo, ač nikoliv přesvědčivě, ve prospěch zastánců připouštějících možnost uložení této sankce (48 % respondentů PRO, 41 % respondentů PROTI).

Z průzkumu bylo dále zjištěno, že se většina respondentů domnívá, že trest smrti lze považovat za způsob, jak poskytnout pocit zadostiučinění obětem a pozůstalým, a zabránit recidivistům v opakování zvláště závažných zločinů. Toto tvrzení podpořilo 70 % a 69 % respondentů. Naopak, relativně nejslabší důvody pro existenci trestu smrti byly uváděny argumenty, že ukládání trestu smrti odporuje demokratickým zásadám společnosti založené na respektování lidských práv, a že hrdelní trest představuje způsob řešení přeplněnosti českých věznic.

Pokud jde o důvody proti uplatňování trestu smrti, nejsilnějšími argumenty jsou vysoké riziko justičního omylu a riziko zneužití trestu smrti. Tyto argumenty podpořilo 63 % a 60 % respondentů. Další argumenty proti existenci trestu smrti považovali respondenti za méně přesvědčivé, jako je například názor, že právo na život je právem přirozeným a stát by neměl mít nárok o usmrcení konkrétní osoby rozhodovat.

Další důležité zjištění se týkalo spokojenosti dotázaných se současnou podobou výjimečného trestu. Nadpoloviční většina respondentů (51 %) není spokojená se současnou podobou výjimečného trestu, přičemž 80 % všech respondentů dokázalo správně vymezit, co se dle trestního zákoníku rozumí výjimečným trestem (tj. trest odnětí svobody nad 20 až do 30 let a trest odnětí svobody na doživotí).

Autor by si dovolil na závěr své práce prezentovat několik svých úvah *de lege ferenda*:

Ve vztahu k doživotnímu trestu by autor pozměnil **§ 88 odst. 5 TZ**: „*Osoba odsouzená k výjimečnému trestu odnětí svobody na doživotí nemůže být podmíněně propuštěna.*“ Ačkoli by se jednalo o podstatné zpřísnění tohoto trestu, autor se domnívá, že by takový krok představoval posun správným směrem a mohl by mít pozitivní dopad na smýšlení veřejnosti o náležité přísnosti výjimečného trestu. Byla by tak docílena i kýžená ochrana společnosti, kterou retencionisté chtějí docílit prostřednictvím trestu smrti.

Ve stejném duchu by autor pozměnil i podmínku obsaženou v **§ 88 odst. 4 TZ**, vztahující se k výjimečnému trestu, která ukládá možnost podmíněného propuštění z výjimečného trestu až po výkonu dvou třetin trestu. Autor by tuto podmínku zrušil a nahradil zněním: „*Osoba odsouzená k výjimečnému trestu odnětí svobody nad dvacet až do třiceti let, nemůže být podmíněně propuštěna.*“

Poslední právní úprava, kterou by autor navrhoval, se týká **§ 34 odst. 1 písm. a) TZ**, jehož znění by autor upřesnil tak, že: „*Trestní odpovědnost za trestný čin nezaniká, jde-li o trestný čin, za který trestní zákon dovoluje uložení výjimečného trestu.*“ Autor je toho názoru, že zločiny, za které je možno uložit výjimečný trest, jsou takového charakteru (povahy), že trestní odpovědnost by za spáchání takových činů neměla nikdy zaniknout.

Autor si je plně vědom toho, že jím prezentované zpřísnění podmínek ukládání a výkonu trestu odnětí svobody na doživotí nemusí obstát před kritikou.

Znovuzavedení trestu smrti v České republice by s sebou přineslo více problémů než užitku. Jednak by se jednalo o poměrně složitou právní situaci, a to jak z hlediska ústavního, tak i mezinárodního, ale hlavně by se znovuzavedením trestu vzniklo riziko justičního omylu a zneužití trestu smrti, čehož se autor, stejně jako většina respondentů účastnících se dotazníkového šetření, obává nejvíce.

Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje

1. BANNER, S. *The Death Penalty: An American History*. Cambridge, Massachusetts a Londýn: Harvard University Press, 2002. 385 s. ISBN 0-674-01083-3.
2. BARRING, L. *Trest smrti v dějinách lidstva*. Praha: Naše vojsko, 2008. 166 s. ISBN: 978-80-206-0975-5.
3. BECCARIA, C., SLÁDEČEK, J. *O zločinech a trestech*. Praha: Bursík a Kohout, 1893. 125 s. 54 E 001763. Dostupné také z: <<https://ndk.cz/uuid/uuid:62c493c5-e3ff-43dc-90cc-90db274582f0>>.
4. BESTOVÁ, C. C. *Trest smrti v německo-českém porovnání*. Brno: Doplněk, 1996. 178 s. ISBN: 80-85765-56-X.
5. BORÁK, M. *Spravedlnost podle dekretu: Retribuční soudnictví v ČSR a Mimořádný lidový soud v Ostravě (1945-1948)*. Ostrava: Tilia, 1998. 454 s. ISBN: 80-86101-07-X. Dostupné také z WWW: <[https://www.mecislavborak.cz/dokumenty/publikace/knihy/14-Spravedlnost podle dekretu.pdf](https://www.mecislavborak.cz/dokumenty/publikace/knihy/14-Spravedlnost%20podle%20deketu.pdf)>.
6. BRET, J. *22 oprátek*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky – AVIS, 1999. 190 s. ISBN: 80-86049-82-5.
7. COSTANZO, M. *Just Revenge: Costs and Consequences of the Death Penalty*. New York: St. Martin's Press, 1997. 230 s. ISBN: 0-312-15559-X.
8. ČAPEK, K. *Hovory s T. G. Masarykem*. Praha: Městská knihovna v Praze, 2018. 117 s. ISBN: 978-80-7587-038-4.
9. DAVID, R. *Ústava České republiky: Listina základních práv a svobod: úplné znění doplněné poznámkami, úvodem do problematiky a výběrem ze soudních případů*. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 1997. 239 s. ISBN: 80-7182-007-5.
10. FICO, R. *Trest smrti*. Bratislava: Kódexpress s.r.o, 1998. 112 s. ISBN: 80-967943-8-8.
11. FRANCEK, J. *Zločin a trest v českých dějinách*. Praha: Rybka, 1999. 463 s. ISBN: 80-86182-91-6.
12. CHMEL, L. *Nejslavnější popravy*. Praha: Nakladatelství Petrklíč, 2017. 171 s. ISBN: 978-80-7229-610-1.

13. KALVODOVÁ, V. *Trest odnětí svobody a jeho výkon*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. 200 s. ISBN: 978-80-7552-164-4.
14. KRAMER, H. M. *The Ethics of Capital Punishment: A Philosophical Investigation of Evil and Its Consequences*. New York: Oxford University Press, 2011. 353 s. ISBN: 978-0-19-964218-2.
15. KRISTIÁN Z KOLDÍNA, JIREČEK, P., JIREČEK, J. *Práva městská Království Českého a Markrabství Moravského spolu s krátkou jich summou. [dr. Ed. Grégr].* 1876. 511 s. 54 E 001102. Dostupné také z WWW: <<https://ndk.cz/uuid/uuid:20d2b330-7e13-11dc-96fc-000d606f5dc6>>.
16. LIŠKA, O. *Tresty smrti vykonané v Československu v letech 1918-1989*. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu SKPV PČR, 2006. 249 s. ISBN 80-86621-09-X.
17. LYONS, L. *Historie trestu: justiční tresty od dávných dob po současnost*. Praha: Svojtka & Co., 2004. 190 s. ISBN: 80-7352-021-4.
18. MALÝ, K. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. Praha: Linde, 2003. 673 s. ISBN: 80-7201-433-1.
19. MONESTIER, M. *Historie trestu smrti*. Praha: Rybka Publishers, 1998. 408 s. ISBN: 80-86182-05-3.
20. NAVRÁTILOVÁ, J. *Výjimečný trest*. Praha: Nakladatelství Leges, 2009. 256 s. ISBN 978-80-87212-41-7.
21. PATERNOSTER, R. *The death penalty: America's experience with capital punishment*. New York: Oxford University Press, 2008. 314 s. ISBN: 978-0-19-533242-1.
22. PLACHÝ, J. PEJČOCH, I. *Masarykovy oprátky: problematika trestu smrti v období první a druhé Československé republiky 1918-1939*. Cheb: Svět křídel, 2012. 207 s. ISBN 978-80-87567-21-0.
23. ROUSSEAU, J. J. *Rozpravy*. Praha: Svoboda, 1989. 292 s. ISBN: 80-205-0064-2.
24. SARAT, A. *Gruesome Spectacles: Botched Executions and America's Death Penalty*. Stanford: Stanford Law Books, 2014. 288 s. ISBN: 978-0-8047-8916-5.
25. ŠIMONOVÍČ, I. *Moving Away From the Death Penalty: Arguments, Trends and Perspectives*. New York: United Nations, 2015. 298 s. ISBN: 978-92-1-154215-8.
26. TEREZIE, M., TRATTNER, J. *Constitutio criminalis Theresiana [maj.], aneb, Ržjmské Cýsařske w Vhřjch a Czechách ec. ec. Kráľowské Aposstolské Milosti*

- Marye Terezye Arcy-Kněžny Rakauské, ec. ec. Hrdelnj Práwnj Ržad. Videaň, 1769.* 282 s. EE 533. Dostupné také z WWW: <<https://kramerus.cuni.cz/uuid/uuid:94e3da0f-bb66-11ea-a370-001b63bd97ba>>.
27. TÝČ, V. *Česká republika a současný svět (sborník dokumentů)*. Praha: Linde, 1998. 351 s. ISBN: 80-7201-121-9.
28. VLČEK, E. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. Brno: Masarykova univerzita, 1993. 67 s. ISBN: 80-210-0791-5.
29. WEBB, S. *Execution: A History of Capital Punishment in Britain*. Stroud: The History Press, 2011. 158 s. ISBN: 978-0-7524-6407-7.
30. WOLF, V. R. *Capital Punishment*. Philadelphia: Chelsea House Publishers, 1997. 120 s. ISBN: 0-7910-4311-8.
31. ZIEBERTZ, H., ZACCARIA, F. *Euthanasia, Abortion, Death Penalty and Religion – The Right to Life and its Limitations*. Švýcarsko: Springer Cham, 2018. 306 s. ISBN: 978-3-319-98773-6.

Elektronické zdroje

1. APPLETON, C, GROVER, B. The Pros and Cons of Life Without Parole. In *Researchgate* [online]. 2007 [cit. 2023-03-16]. Dostupné z WWW: <https://www.researchgate.net/publication/31350880_The_Pros_and_Cons_of_Life_Without_Parole>.
2. Arizona ‘refurbishes’ its gas chamber to prepare for executions, documents reveal. In *Guardian* [online]. Londýn, 28.5.2021 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z WWW: <<https://www.theguardian.com/us-news/2021/may/28/arizona-gas-chamber-executions-documents>>.
3. BAICKER, K. The Budgetary Repercussions of Capital Convictions. *Advances in Economic Analysis and Policy* [online]. 2004, roč. 4, č. 1 [cit. 2023-01-25]. ISSN: 15380637. Dostupné z WWW: <<https://www.nber.org/papers/w8382>>.
4. Belarus leader Lukashenko approves wider death penalty use. In *Reuters* [online]. Londýn, 18.5.2022 [cit. 2023-01-27]. Dostupné z WWW: <<https://www.reuters.com/world/europe/belarus-leader-lukashenko-approves-wider-death-penalty-use-2022-05-18/>>.
5. BROADHURST, R., MALLER, R., MALLER, M., BOUHOURS, B. The recidivism of homicide offenders in Western Australia. *Journal of Criminology*

- [online]. 2017, roč. 51, č. 3 [cit. 2023-01-23]. ISSN: 0004-8658. Dostupné z WWW: <<https://doi.org/10.1177/0004865817722393>>.
6. Death Sentences and Executions 2021. In *Amnesty International* [online]. Londýn, 24.5.2022 [cit. 2023-03-10]. Dostupné z WWW: <<https://www.amnesty.org/en/documents/act50/5418/2022/en/>>.
 7. Details of Treaty No.187. In *Council of Europe Portal*. [online]. Štrasburk: Council of Europe, 2002 [cit. 2023-02-11]. Dostupné z WWW: <<https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=treaty-detail&treatyid=187>>.
 8. Doživotní trest a jeho výkon. In *Epravo.cz* [online]. Praha, 26.6.2002 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z WWW: <<https://www.epravo.cz/top/clanky/dozivotni-trest-a-jeho-vykon-17582.html>>.
 9. European Convention on Human Rights (ECHR). In *EUR-Lex: Access to European Union law*. [online]. Lucembursko [cit. 2023-02-11]. Dostupné z WWW: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM%3Aeu_human_rights_convention>.
 10. Chart of signatures and ratifications of Treaty 114. In *Council of Europe*. [online]. Štrasburk: Council of Europe, 2022 [cit. 2023-02-11]. Dostupné z WWW: <<https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=signatures-by-treaty&treatyid=114>>.
 11. Iran: Death Sentences Against Protesters, Two Executed in Apparently Grossly Unfair Trials, Several More in Danger. In *Human Rights Watch* [online]. New York, 13.12.2022 [cit. 2023-01-27]. Dostupné z WWW: <<https://www.hrw.org/news/2022/12/13/iran-death-sentences-against-protesters>>.
 12. JINDROVÁ, J. *Trest smrti v historii českého státu*. Plzeň, 2013. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta právnická. Vedoucí práce: JUDr. Petr Beránek Ph.D. Dostupné z WWW: <<https://theses.cz/id/g0zdf7/?lang=en>>.
 13. MCFARLAND, T. The Death Penalty vs. Life Incarceration: A Financial Analysis. In *Researchgate* [online]. 2016 [cit. 2023-01-25]. Dostupné z WWW: <https://www.researchgate.net/publication/324804378_The_Death_Penalty_vs_Life_Incarceration_A_Financial_Analysis>.
 14. MCGAHEY, R. Dr. Ehrlich's Magic Bullet: Economic Theory, Econometrics, and the Death Penalty. *Crime and Delinquency* [online]. 1980, roč. 26, č. 4 [cit. 2022-

- 01-22]. ISSN: 0011-1287. Dostupné z WWW: <<https://doi.org/10.1177/001112878002600403>>.
15. Postoje občanů k trestu smrti – květen 2019. *CVVM: Centrum pro výzkum veřejného mínění* [online]. CVVM, © 2022 [cit. 2023-03-10]. Dostupné z WWW: <<https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/ostatni/negativni-jevy-bezpecnost/4960-postoje-obcanu-k-trestu-smrti-kveten-2019>>.
16. POVEDA, T. Estimating wrongful convictions. *Justice Quarterly* [online]. 2001, roč. 18, č. 3 [cit. 2023-01-26]. ISSN: 0741-8825. Dostupné z WWW: <<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/07418820100095061>>.
17. Problematika doživotního trestu odnětí svobody. In *Epravo.cz* [online]. Praha, 13.12.2002 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z WWW: <<https://www.epravo.cz/top/clanky/problematika-dozivotniho-trestu-odneti-svobody-20261.html>>.
18. STATISTICKÁ ROČENKA VĚZEŇSKÉ SLUŽBY ČESKÉ REPUBLIKY 2021. *Vězeňská služba České republiky* [online]. Vězeňská služba České republiky, © 2023 [cit. 2023-01-30]. Dostupné z WWW: <<https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/odbor-spravni/statistiky/rocenky/statisticka-rocenka-2021.pdf>>.
19. Taliban bring back ‘virtue’ ministry, stoning and amputations for ‘major sins’. In *New York Post* [online]. New York, 13.09.2021 [cit. 2023-03-15]. Dostupné z WWW: <<https://nypost.com/2021/09/13/taliban-brings-back-virtue-ministry-stoning-and-amputations-for-major-sins/>>.
20. The Death Penalty Worldwide. In *WCADP: World Coalition Against the Death Penalty* [online]. Montreuil: Francie, 2022 [cit. 2023-03-10] Dostupné z WWW: <<https://worldcoalition.org/legal-information/>>.
21. The High Price of Killing Killers. In *Death Penalty Information Center* [online]. Washington, D.C., 1.4.2000 [cit. 2023-01-25]. Dostupné z WWW: <<https://deathpenaltyinfo.org/stories/the-high-price-of-killing-killers>>.
22. Trest smrti za poslech zahraničního rozhlasu. In *Fronta.cz* [online]. 31.3.2010 [cit. 2023-03-19]. Dostupné z WWW: <<https://www.fronta.cz/dotaz/trest-smrti-za-poslech-ciziho-rozhlasu>>.
23. Trest smrti. In *Lidskaprava.cz* [online]. 2014 [cit. 2023-03-16]. Dostupné z WWW: <<http://www.lidskaprava.cz/student/trest-smrti>>.

24. VICHEREK, R. Účel trestu. In *Epravo.cz* [online]. Praha, 22.3.2013 [cit. 2023-02-15]. Dostupné z WWW: <<https://www.epravo.cz/top/clanky/ucel-trestu-89770.html>>.
25. What methods of execution are still in practiced in the United States?. In *The Tennessean* [online]. Nashville, 2022 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z WWW <<https://eu.tennessean.com/story/news/crime/2018/10/09/methods-execution-state-electric-chair-firing-squad-hanging-gas-chamber/1576763002/>>.
26. WILLIAMS, S. More Than 4% of Death Row Inmates May Be Innocent. In *Science* [online]. 28.4.2014 [cit. 2023-01-26]. Dostupné z WWW: <<https://www.science.org/content/article/more-4-death-row-inmates-may-be-innocent>>.
27. Zavrženíhodné jednání poškozeného. In *Epravo.cz* [online]. Praha, 25.2.2013 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z WWW: <<https://www.epravo.cz/top/soudni-rozhodnuti/zavrzenihodne-jednani-poskozeneho-89177.html>>.

Legislativní dokumenty

1. ČESKO. § 1 odst. 1 zákona č. 91/1934 Sb., o ukládání trestu smrti a o doživotních trestech. In *Systém ASPI* [online]. Praha: Wolters Kluwer [cit. 2023-02-03]. Dostupné také z WWW: <<https://www.aspi.cz/products/lawText/1/5938/1/2>>. ISSN 2336-517X.
2. ČESKO. § 29 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon – znění od 8. 12. 1961. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2023 [cit. 15. 3. 2023]. Dostupné z také z WWW: <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-140#p29>>.
3. ČESKO. § 29 zákona č. 86/1950 Sb., trestní zákon – znění od 30. 12. 1957. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2023 [cit. 2023-02-05]. Dostupné také z WWW: <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1950-86#p29>>.
4. ČESKO. § 336 zákona č. 64/1956 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) - znění od 1. 1. 1957. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2023 [cit. 2023-02-10]. Dostupné také z WWW: <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1956-64#p336>>.
5. ČESKO. § 54 odst. 3 písm. a), b) zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník – znění od 5. 1. 2023. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2023 [cit. 2023-01-30]. Dostupné také z WWW: <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40#p54-3-a>>.

6. ČESKO. § 54 odst. 3 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník – znění od 5. 1. 2023. In *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2023 [cit. 2023-01-30]. Dostupné také z WWW: <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40#p54-3>>.
7. ČESKO. Část 3 Čl. 6 Odst. 1 vyhlášky č. 120/1976 Sb., ministra zahraničních věcí o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech – znění od 3. 1. 1976. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2023 [cit. 2023-02-10]. Dostupné také z WWW: <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1976-120#f2758401>>.
8. ČESKO. Část 3 Čl. 6 Odst. 4, 5 vyhlášky č. 120/1976 Sb., ministra zahraničních věcí o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech – znění od 3. 1. 1976. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2023 [cit. 2023-02-10]. Dostupné také z WWW: <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1976-120#cast3>>.
9. ČESKO. Čl. 1 Odst. 1, 2 sdělení č. 100/2004 Sb. m. s., Ministerstva zahraničních věcí o Druhém opčním protokolu k Mezinárodnímu paktu o občanských a politických právech týkajícím se zrušení trestu smrti – znění od 11. 7. 1991. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2023 [cit. 2023-02-11]. Dostupné také z WWW: <<https://www.zakonyprolidi.cz/ms/2004-100#f5407746>>.
10. ČESKO. Čl. 1, Čl. 2 zákona č. 63/1956 Sb., zákon, kterým se mění a doplňuje trestní zákon č. 86/1950 Sb. - znění od 1. 1. 1957. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2023 [cit. 2023-02-05]. Dostupné také z WWW: <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1956-63#c11>>.
11. ČESKO. Čl. 2 bod 1. sdělení č. 209/1992 Sb., federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících – znění od 1. 8. 2021. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2023 [cit. 2023-02-11]. Dostupné také z WWW: <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-209#c12-1>>.
12. ČESKO. Čl. 2 Odst. 1, 2, 3 sdělení č. 100/2004 Sb. m. s., Ministerstva zahraničních věcí o Druhém opčním protokolu k Mezinárodnímu paktu o občanských a politických právech týkajícím se zrušení trestu smrti – znění od 11. 7. 1991. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2023 [cit. 2023-02-11]. Dostupné také z WWW: <<https://www.zakonyprolidi.cz/ms/2004-100#f5407749>>.
13. ČESKO. Čl. 2 sdělení č. 209/1992 Sb., federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na

tuto Úmluvu navazujících – znění od 1. 8. 2021. In: *Zákony pro lidi.cz* [online].
© AION CS 2010-2023 [cit. 2023-02-11]. Dostupné také z WWW:
<<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-209#f1421072>>.

14. Zákon č. 117/1852 Ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích, ve znění předpisů
jej měnících a doplňujících ke dni 1. 1. 1927. In: *Beck-online (právní informační
systém)*. © 2017, Nakladatelství C. H. Beck [cit. 2023-03-15]. Dostupné také z
WWW: <[https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-
document.seam?documentId=onrf6mjyguzf6mjrg4wta#](https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mjyguzf6mjrg4wta#)>.

Seznam zkratk

Aj.	A jiný/jiní/jinak/jiné
CVVM	Centrum pro výzkum veřejného mínění
EÚLP	Evropská úmluva o ochraně lidských práv
MLS	Mimořádný lidový soud
MPOPP	Mezinárodní pakt o občanských a politických právech
Např.	Například
OSN	Organizace spojených národů
Tj.	To je
TZ	Trestní zákoník
Tzv.	Takzvaně
VDLP	Všeobecná deklarace lidských práv

Seznam tabulek

Tabulka 1: Státy s nejvyšším počtem poprav (2021).....	18
Tabulka 2: Nejčastější metody poprav u vybraných států (2021).....	18
Tabulka 3: Počet udělených milostí a vykonaných poprav za období 1919-1938.....	25
Tabulka 4: Počty vězňených osob odsouzených k výjimečnému trestu k 31. 12. 2021 .	36
Tabulka 5: Studie, sledující rozdíl cen právních poplatků u případů, jenž žádají trest smrti proti těm, co na něj nárok mají, ale nežádají.....	42
Tabulka 6: Pohlaví respondentů.....	46
Tabulka 7: Věk respondentů.	47
Tabulka 8: Nejvyšší dokončené vzdělání respondentů.	48
Tabulka 9: Postoj respondentů k trestu smrti.....	49
Tabulka 10: Souhlas respondentů v otázce znovuzavedení trestu smrti v České republice.	50
Tabulka 11: Názor respondentů na otázku, zda by měl mít stát právo pachatele zvláště závažného zločinu zbavit života.....	50
Tabulka 12: Názor respondentů, co se dle trestního zákoníku rozumí výjimečným trestem.	53
Tabulka 13: Odpovědi respondentů na otázku, zda považují současnou podobu výjimečného trestu za dostatečnou.	54
Tabulka 14: Seznam států, které za v zákoně uvedené trestné činy ukládají trest smrti.	70
Tabulka 15: Seznam států, které ukládají trest smrti za zločiny spáchané za zvláštních okolností.....	71
Tabulka 16: Seznam států, které trest smrti v praxi neuplatňují.....	71
Tabulka 17: Seznam států, které trest smrti zrušily pro všechny delikty.....	72
Tabulka 18: Stoupenci versus odpůrci trestu smrti v časovém srovnání od roku 1992 (%)	73

Seznam grafů

Graf 1: Stoupenčí versus odpůrci trestu smrti v časovém srovnání od roku 1992 (%)... 19	19
Graf 2: Souhlas s výroky pro existenci trestu smrti (%) 20	20
Graf 3: Souhlas s výroky proti existenci trestu smrti (%)..... 20	20
Graf 4: Pohlaví respondentů. 46	46
Graf 5: Věk respondentů. 47	47
Graf 6: Nejvyšší dokončené vzdělání respondentů..... 48	48
Graf 7: Postoj respondentů k trestu smrti..... 49	49
Graf 8: Souhlas respondentů v otázce znovuzavedení trestu smrti v České republice. .. 50	50
Graf 9: Názor respondentů na otázku, zda by měl mít stát právo pachatele zvlášť závažného zločinu zbavit života..... 51	51
Graf 10: Souhlas s výroky pro existenci trestu smrti (%) 52	52
Graf 11: Souhlas s výroky proti existenci trestu smrti (%)..... 52	52
Graf 12: Grafické znázornění odpovědí respondentů na otázku, zda ví, co se rozumí výjimečným trestem. 54	54
Graf 13: Odpovědi respondentů na otázku, zda považují současnou podobu výjimečného trestu za dostatečnou. 55	55

Seznam příloh

Příloha I: Aktuální situace trestu smrti ve světě (seznam států) 70-72	70-72
Příloha II: Stoupenčí versus odpůrci trestu smrti v časovém srovnání (%) 73	73
Příloha III: Večerní slovo 2. září 1939 74	74
Příloha IV: Dotazník 75-77	75-77

Aktuální situace trestu smrti ve světě (seznam států)

Tabulka 14: Seznam států, které za v zákoně uvedené trestné činy ukládají trest smrti¹⁵¹

Trest smrti lze za v zákoně uvedené trestní činy uložit				
Afghánistán	Kuba	Irák	Omán	Súdán
Antigua a Barbuda	Demokratická republika Kongo	Jamajka	Pákistán	Sýrie
Bahamy	Dominika	Japonsko	Palestina	Tchaj-wan
Bahrajn	Egypt	Jordánsko	Katar	Thajsko
Bangladéš	Rovníková Guinea	Kuvajt	Svatý Kryštof a Nevis	Trinidad a Tobago
Barbados	Etiopie	Libanon	Svatá Lucie	Uganda
Bělorusko	Gambie	Lesotho	Svatý Vincenc a Grenadiny	Spojené arabské emiráty
Belize	Guyana	Libye	Saúdská Arábie	Spojené státy americké
Botswana	Indie	Malajsie	Singapur	Vietnam
Čína	Indonésie	Nigérie	Somálsko	Jemen
Komory	Írán	Severní Korea (KLDR)	Jižní Súdán	Zimbabwe

¹⁵¹ Death Sentences and Executions 2021. In *Amnesty International* [online]. Londýn, 24. 5. 2022 [cit. 2023-03-10]. Dostupné z WWW: <https://www.amnesty.org/en/documents/act50/5418/2022/en/>.

Tabulka 15: Seznam států, které ukládají trest smrti za zločiny spáchané za zvláštních okolností.¹⁵²

Trest smrti lze uložit za zločiny spáchané za zvláštních okolností	
Brazílie	Guatemala
Burkina Faso	Izrael
Chile	Kazachstán
Salvador	Peru

Tabulka 16: Seznam států, které trest smrti v praxi neuplatňují.¹⁵³

Trest smrti není v praxi uplatňován			
Alžírsko	Grenada	Mauritánie	Jižní Korea (Korejská republika)
Brunej	Keňa	Maroko/Západní Sahara	Srí Lanka
Kamerun	Laos	Myanmar	Tádžikistán
Středoafriická republika	Libérie	Niger	Tanzanie
Eritrea	Malawi	Papua Nová Guinea	Tonga
Eswatini (dříve Svazijsko)	Maledivy	Ruská federace	Tunisko
Ghana	Mali	Sierra Leone	Zambie

¹⁵² Death Sentences and Executions 2021. In *Amnesty International* [online]. Londýn, 24. 5. 2022 [cit. 2023-03-10]. Dostupné z WWW: <https://www.amnesty.org/en/documents/act50/5418/2022/en/>.

¹⁵³ Death Sentences and Executions 2021. In *Amnesty International* [online]. Londýn, 24. 5. 2022 [cit. 2023-03-10]. Dostupné z WWW: <https://www.amnesty.org/en/documents/act50/5418/2022/en/>.

Tabulka 17: Seznam států, které trest smrti zrušily pro všechny delikty.¹⁵⁴

Trest smrti zrušen pro všechny delikty		
Albánie	Gruzie	Severní Makedonie
Andorra	Německo	Norsko
Angola	Řecko	Palau
Argentina	Guinea	Panama
Arménie	Guinea-Bissau	Paraguay
Austrálie	Haiti	Filipíny
Rakousko	Honduras	Polsko
Ázerbájdžán	Maďarsko	Portugalsko
Belgie	Island	Rumunsko
Benin	Irsko	Rwanda
Bhútán	Itálie	Samoa
Bolívie	Kiribati	San Marino
Bosna a Hercegovina	Kosovo	Svatý Tomáš a Princův ostrov
Bulharsko	Kyrgyzstán	Senegal
Burundi	Lotyšsko	Srbsko
Kapverdy	Lichtenštejnsko	Seychely
Kambodža	Litva	Slovensko
Kanada	Lucembursko	Slovinsko
Čad	Madagaskar	Šalamounovy ostrovy
Kolumbie	Malta	Jižní Afrika
Konžská republika	Marshallovy ostrovy	Španělsko
Cookovy ostrovy	Mauricius	Surinam
Kostarika	Mexiko	Švédsko
Pobřeží slonoviny	Mikronésie	Švýcarsko
Chorvatsko	Moldavsko	Východní Timor
Kypr	Monako	Togo
Česká republika	Mongolsko	Turecko
Dánsko	Černá Hora	Turkmenistán
Džibutsko	Mosambik	Tuvalu
Dominikánská republika	Namibie	Spojené království
Ekvádor	Nauru	Ukrajina
Estonsko	Nepál	Uruguay
Fidži	Nizozemsko	Uzbekistán
Finsko	Nový Zéland	Vanuatu
Francie	Nikaragua	Vatikán
Gabon	Niue	Venezuela

¹⁵⁴ Death Sentences and Executions 2021. In *Amnesty International* [online]. Londýn, 24. 5. 2022 [cit. 2023-03-10]. Dostupné z WWW: <https://www.amnesty.org/en/documents/act50/5418/2022/en/>.

Stoupenci versus odpůrci trestu smrti v časovém srovnání (%)

Tabulka 18: Stoupenci versus odpůrci trestu smrti v časovém srovnání od roku 1992 (%)¹⁵⁵

Rok	Pro trest smrti	Proti trestu smrti	Neví
1992	76	13	11
1994	76	12	12
1995	67	17	16
1996	64	20	16
1997	64	23	13
1998	67	17	16
1999	67	19	14
2000	61	26	13
2001	60	26	14
2001	58	22	20
2002	56	23	21
2003	63	31	6
2005	66	27	7
2005	57	30	13
2007	58	28	14
2008	62	32	6
2009	62	31	7
2010	60	31	9
2011	64	30	6
2013	62	32	6
2014	59	35	6
2015	59	35	7
2017	53	38	9
2019	50	41	9

¹⁵⁵ Postoje občanů k trestu smrti – květen 2019. CVVM: Centrum pro výzkum veřejného mínění [online]. CVVM, © 2022 [cit. 2023-03-10]. Dostupné z WWW: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/ostatni/negativni-jev-Bezpecnost/4960-postoje-obcanu-k-trestu-smrti-kveten-2019>.

Večerní České slovo 2. září 1939

Obrázek 1: Trestné činy v období Protektorátu Čechy a Morava¹⁵⁶

Zákaz zneužívání přijímačů.

Přísné tresty za poslech rozhlasu z ciziny.

Nařízení Rady pro obranu Říše o mimořádných rozhlasových opatřeních. - Za rozšiřování zahraničních zpráv i trest smrti.

Z Berlína 1. září. (Čtk.) Na podkladě Vůdcova výnesu o zřízení ministerské rady na obranu Říše z 30. srpna t. r. se nařizuje takto:

§ 1. Naslouchání zahraničních rozhlasových vysílačů jest zakázáno. Kdo proti tomu jedná, bude potrestán kázníci. V lehčích případech může býti uznáno na vězení. Používané přijímačí přístroje budou zabaveny.

§ 2. Kdo rozšiřuje zprávy zahraničních vysílačů, bude potrestán kázníci a ve zvláště těžkých případech smrtí.

§ 3. Vězením nebo kázníci bude dále potrestán, kdo bude jednat proti předpisům, vydaným podle § 6.

§ 4. Ustanovení tohoto nařízení neplatí pro ono jednání, které se děje při výkonu služby. Pro projednávání a rozhodování o provinilcích proti tomuto nařízení jsou příslušny zvláštní soudy. (Sondergerichte.)

§ 6. Říšský ministr pro lidovou osvětu a propagandu vydá právní a správní předpisy, nutné k provedení a doplnění tohoto nařízení, zvláště může vydat předpisy o odebrání rozhlasových přístrojů.

§ 7. Toto nařízení nabývá okamžitě platnosti.

V Berlíně 1. září 1939.

Ministerská rada pro obranu
Říše. [Fronta.cz](http://fronta.cz)

¹⁵⁶ Trest smrti za poslech zahraničního rozhlasu. In *Fronta.cz* [online]. 31.03.2010 [cit. 2023-03-19]. Dostupné z WWW: <https://www.fronta.cz/dotaz/trest-smrti-za-poslech-ciziho-rozhlasu>.

Dotazník

Znovuzavedení trestu smrti na území České republiky

Vážené dámy, vážení pánové,

jsem studentem posledního ročníku katedry právních oborů a bezpečnostních studií na Vysoké škole evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a chtěl bych Vás požádat o pár minut Vašeho času na vyplnění tohoto anonymního dotazníku.

Smyslem dotazníku je zjistit veřejné mínění v případě teoretické otázky znovuzavedení trestu smrti v České republice.

Děkuji za Vaše odpovědi.

-
1. Jaké je Vaše pohlaví?
 - a) žena
 - b) muž

 2. Jaký je Váš věk?
 - a) 18-25 let
 - b) 26-35 let
 - c) 36-45 let
 - d) 46-55 let
 - e) více let

 3. Jaké je Vaše nejvyšší dokončené vzdělání?
 - a) základní
 - d) zakončené výučním listem
 - e) zakončené maturitou
 - f) vyšší odborné (DiS.)
 - g) vysokoškolské

 4. Jaký je Váš postoj k trestu smrti?
 - a) nevadí mi, souhlasím s ním
 - b) vadí mi, nesouhlasím s ním
 - c) nezaujímám k němu žádný postoj

5. Souhlasil/a byste se znovuzavedením trestu smrti v České republice?
- ano, jsem pro jeho zavedení a použití
 - ne, odmítám jeho zavedení a použití
 - nezajímám se o tuto problematiku
6. Domníváte se, že by měl mít za určitých podmínek stát právo pachatele zvlášť závažného zločinu zbavit života?
- ano
 - ne
 - nevím
7. U každého argumentu PRO trest smrti uveďte své stanovisko (1 – rozhodně souhlasím, 2 – spíše souhlasím, 3 – spíše nesouhlasím, 4 – rozhodně nesouhlasím, 5 – nevím):
- přináší pocit zadostiučinění obětem, nebo pozůstalým
 - jeho ukládání neodporuje demokratickým zásadám společnosti založené na respektování lidských práv
 - představuje způsob řešení přeplněnosti českých věznic
 - tímto trestem lze explicitně zabránit recidivistům v opakování zvlášť závažných zločinů
 - jde o důsledné uplatnění zásady „oko za oko“
8. U každého argumentu PROTI trestu smrti uveďte své stanovisko (1 – rozhodně souhlasím, 2 – spíše souhlasím, 3 – spíše nesouhlasím, 4 – rozhodně nesouhlasím, 5 – nevím):
- je nehumánní a barbarský
 - právo na život je právem přirozeným, proto stát nemá právo o usmrcení konkrétní osoby rozhodovat
 - trest smrti nemá odstrašující účinek a nevede ke snížení kriminality
 - u trestu smrti existuje vysoké riziko zneužití
 - u trestu smrti existuje vysoké riziko justičního omylu
9. Víte, co se dle českého trestního zákoníku rozumí výjimečným trestem?
- trest odnětí svobody na doživotí
 - trest odnětí svobody nad 15 až do 25 let
 - trest odnětí svobody nad 20 až do 30 let
 - trest odnětí svobody nad 20 až do 30 let, trest odnětí svobody na doživotí
 - trest odnětí svobody nad 15 až do 25 let, trest odnětí svobody na doživotí
 - nevím

10. Považujete současnou podobu výjimečného trestu v České republice za dostatečnou?
- a) ano
 - b) ne
 - c) nevím